

HIJ IS VERREZEN!

TWEEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT / P106088
V. U. : L. OORTS, HEIDEWEG 14, B-2980 ZOERSEL

NR. 142 / JULI-AUGUSTUS 2026
AFGIFTEKANTOOR : ANTWERPEN X

DE DWAALWEGEN VAN DE PRIESTERBROEDERSCHAP SINT-PIUS X

ABBÉ Davide Pagliarani, overste van de Priesterbroederschap Sint-Pius X (FSSPX), kondigde in het begin van dit jaar aan dat hij, met de unanieme goedkeuring van zijn raad, op 1 juli zou overgaan tot nieuwe bisschopswijdingen.

Daarop heeft de paus kardinaal Fernández opgedragen de zaak persoonlijk in handen te nemen, wat ertoe leidde dat de kardinaal en abbé Pagliarani achter gesloten deuren bijeenkwamen. De kardinaal stelde een « *leerstellige discussie* » voor, met als uiteindelijk doel de FSSPX canonieke erkenning te verlenen. In ruil daarvoor vroeg de prefect dat de leiders van het instituut de onwettige bisschopswijdingen zouden opschorten, anders zouden zowel de wijbisschoppen als de wijdelingen excommunicatie oplopen.

Het antwoord van overste Pagliarani kwam na een week in de vorm van een brief. Het is precies wat men van de Priesterbroederschap kon verwachten. Hij zegt daarin dat het weliswaar zijn bedoeling is om over de leer te spreken, maar dat hij van tevoren weet dat dit geen zin heeft : « *We weten allebei al vooraf dat we het op leerstellig vlak niet eens kunnen worden, met name wat de fundamentele koers betreft die sinds het Tweede Vaticaans Concilie is ingezet. Dit meningsverschil is, wat de Broederschap betreft, niet louter een verschil van mening, maar een echte gewetensvraag, voortkomend uit wat een breuk met de Traditie van de Kerk blijkt te zijn. Deze complexe knoop is helaas*

Abbé Georges de Nantes in het Maison Saint-Joseph in 1997, bij zijn terugkeer uit ballingschap. «God heeft ons welslagen niet nodig. Hij verkiest eerder ons offer, waarin Hij meer vreugde schiept.»

nog moeilijker te ontwarren ten gevolge van de leerstellige en pastorale ontwikkelingen die zich tijdens de recente pontificaten hebben voorgedaan. »

We hebben hier dus te maken met een priester die zich op gelijke voet met een kardinaal plaatst door tegen hem te zeggen : ik kan geen dialoog met u voeren omdat ik weet dat alles al bij voorbaat vastligt en ik niet zie hoe we tot een akkoord zouden kunnen komen. Daarmee begaat hij een grote fout : hij stelt zich op gelijke voet en doet geen beroep op het pauselijke gezag, dat wil zeggen **op het buitengewone leergezag van de paus, op de onfeilbaarheid van de paus**. Hij heeft het daar op geen enkel moment over.

En anderzijds zegt hij verderop in zijn brief dat, aangezien men het niet eens kan worden, de Broederschap een beroep doet op de kardinaal als

« herder » en « u alleen maar vraagt om dezelfde weldaden te mogen bewijzen aan de zielen aan wie zij de heilige sacramenten toedient. [...] De Broederschap kan de zielen niet in de steek laten. De behoefte aan de sacramenten is een concrete noodzaak op korte termijn voor het voortbestaan van de Traditie, ten dienste van de H. katholieke Kerk. »

Het feit dat de Broederschap de sacramenten toedient zonder canonieke bevoegdheden (behalve voor de biecht), stoort hem absoluut niet. Hij zegt dat ze niet anders kunnen dan bisschoppen wijden, want het gaat om het heil van de zielen. Dat bete-

kent voor hen dat men zijn ziel nergens anders in de Kerk kan redden !

Voorlopig profiteren ze van de opheffing van de excommunicatie, maar ze blijven hun priesters wijden in ongehoorzaamheid aan Rome. Ze zijn niet gecardineerd [als priester opgenomen in een bisdom] en zijn onderhevig aan suspensie *a divinis* [geschorst in de uitoefening van hun priesterlijke functie]. In de canon van hun missen noemen ze de paus, maar niet de bisschop van het plaatselijke bisdom. Het staat dan ook vast dat ze hun schismatische geest hebben behouden.

In een nota uit 2012 had de commissie *Ecclesia Dei* toegestaan dat men de communie ontvangt tijdens hun missen, op voorwaarde dat het niet tijdens een zondagse mis is. Deze toestemming zal ter discussie worden gesteld in geval van een nieuwe excommunicatie. In dit verhaal komen de Waarheid, het welzijn van de Kerk en de verdediging van Jezus Christus helaas opnieuw op de tweede plaats.

In de officiële verklaring die hij na afloop van zijn ontmoeting met de overste van de Priesterbroederschap eigenhandig ondertekende, schreef kardinaal Fernández dat hij « *een specifiek theologisch dialoogtraject had voorgesteld, met een zeer precieze methodologie, betreffende thema's die nog niet voldoende waren verduidelijkt.* » En verderop : « *Deze aanpak zou tot doel hebben om, uit de besproken thema's, de minimale elementen aan te wijzen die nodig zijn voor de volledige gemeenschap met de katholieke Kerk.* »

Dit verduidelijkingswerk is precies wat onze vader, abbé de Nantes, zijn hele leven lang heeft geprobeerd te bereiken, zonder daarin te slagen.

Het voorstel van de prefect van de dicasterie voor de Geloofsleer zou de gelegenheid zijn geweest voor een heilzame confrontatie.

Enerzijds zou de dicasterie ertoe gedwongen worden om, op eigen initiatief, duidelijk aan te geven welke van de nieuwe wetten betrekking hebben op een leer die niet kan worden afgewezen omdat ze, volgens het Vaticaan, volledig in overeenstemming is met het geloof van de Kerk.

En anderzijds zou de Priesterbroederschap verplicht zijn om een nauwkeurige en volledige lijst op te stellen van de fundamentele leerstellingen die in haar ogen ketterse doctrines vormen, dat wil zeggen doctrines die men niet kan omarmen zonder het ware geloof te verliezen.

Zoiets zou een nuttige confrontatie zijn ter verdediging van het geloof, in een oprechte en liefdevolle dienst aan de Kerk. Vanaf de documenten van het Tweede Vaticaans Concilie tot en met alle daaropvolgende documenten worden we namelijk geconfronteerd met een ongelooflijke hoeveelheid teksten die jaar in, jaar uit de moderne, conciliaire religie van een hervormde Kerk uitdragen.

Door deze confrontatie aan te gaan, zou de Priesterbroederschap Sint-Pius X **een werk van de Con-**

trareformatie hebben verricht. Met welk resultaat ? Misschien zou zij officieel de vrijheid hebben verkregen om het katholieke geloof te belijden zonder haar instemming te moeten geven aan twijfelachtige leerstellingen die geen enkele garantie van onfeilbaarheid genieten. En daarmee zou de Broederschap hebben aangetoond wat absoluut noodzakelijk is : dat de Opperherder van de Kerk, en hij alleen, een buitengewoon en plechtig oordeel moet vellen om op onfeilbare wijze uitspraak te doen over de absoluut onverzoenbare geschilpunten.

Maar in plaats daarvan hebben de oversten van de FSSPX, net zoals Mgr. Lefebvre in 1976 had gedaan, het werk van de Contrareformatie verraden dat de dicasterie voor de Geloofsleer hun voorstelde. Zelfs voordat ze de strijd aangingen, gaven ze zich al gewonnen en gaven ze er de voorkeur aan om, in een geest van schisma, hun persoonlijke werken veilig te stellen in plaats van het dogma van het geloof te verdedigen. Zonder dat dogma kan er geen gemeenschap binnen de Kerk bestaan.

Om de vrijheid te hebben het dogma van het geloof te verdedigen, tot het punt waarop men van de pausde Waarheid eist die hij op onfeilbare wijze kan verkondigen, moet men dus klein zijn en als *quantité négligeable* worden beschouwd. Dat is vandaag ons voorrecht, het voorrecht van *DE KATHOLIEKE CONTRAREFORMATIE IN DE 21STE EEUW*, in volledige trouw aan de strijd die abbé de Nantes is begonnen.

broeder Bruno van Jezus-Maria & broeder Michel van de triomferende Onbevoekte en het goddelijke Hart

WAT WIL DE KATHOLIEKE CONTRAREFORMATIE ?

Abbé Georges de Nantes (1924-2010) stichtte onze beweging om de hoofdoorzaak van de te loorgang van het katholieke geloof aan te klagen en te bekampen : het Tweede Vaticaans Concilie, dat onder invloed van modernistische en progressistische nieuwlichters bewust gebroken heeft met twintig eeuwen Traditie en ons een andere, vervalsde godsdienst opgedrongen heeft. Dat gebeurde op een geslepen manier : men deed of de conciliaire akten door iedereen aanvaard moesten worden, terwijl het in werkelijkheid in de woorden van de promotoren zelf niet om een dogmatisch, maar om een "pastoraal" concilie ging zonder enige aanspraak op onfeilbaarheid.

De KCR wil deze strijd *in* de Kerk voeren en niet erbuiten : wij wijzen elke vorm van schisma even radicaal af als de ketterijen die de Kerk sinds 1962 vergiftigen en wij weigeren onze Moeder uit te leveren aan de valse profeten door haar de rug toe te keren. En tegelijkertijd is het ons niet te doen om een terugkeer naar vroeger, maar om het voorbereiden van een Derde Vaticaans Concilie, dat klaarheid moet brengen en een katholiek reveil inluiden voor de Kerk, de « *grote stad die voor de helft in puin ligt* » overeenkomstig het derde Geheim van Fatima.

MARIA MIDDELARES DOORHEEN DE EEUWEN

« GOD WIL DAT WIJ ALLES VIA MARIA KRIJGEN »

(Sint-Bernardus)

De nota *MATER POPULI FIDELIS* van de dicasterie voor de Geloofsleer, ondertekend door paus Leo XIV en gepubliceerd op 4 november 2025, verzet zich tegen de toekenning van de titels “Middelares van alle genaden” en “Medeverlosseres” aan Onze-Lieve-Vrouw. We mogen geen « overdreven verering » voor haar koesteren, want dat zou de verstandhouding met onze protestantse “broeders” hypothekeren... Deze nota is in volledige tegenspraak met het gewone leergezag van de Kerk, met alles « wat altijd, overal en door iedereen geloofd werd » (H. Vincentius van Lérins). En dat zullen we bewijzen door in dit artikel de visie van de heiligen doorheen de eeuwen, van Sint-Ireneüs tot de H. Jacinta van Fatima, te citeren.

ONZE vader, abbé de Nantes, sprak over de bemiddeling van de Allerheiligste Maagd als het “eerste mariale dogma”, omdat de Kerk, lang voordat deze term werd gebruikt en uitgelegd, vanaf haar oorsprong een beroep heeft gedaan op deze bemiddeling. We vinden er sporen van in de Romeinse catacomben :

« In de iconografie van de catacomben, in overeenstemming met de vroege liturgieën, komt de bemiddeling van Maria tot uiting in een vitale eenheid die de Moeder en de Zoon met elkaar verbindt. Er zijn minstens veertien dergelijke schilderijen, daterend uit de 2de tot de 4de eeuw, die in de mysterieuze duisternis van de begraafplaatsen van het christelijke Rome ontcijferd werden [...]. In de catacomben van Priscilla vinden we, niet ver van een bijna onzichtbaar geworden Goede Herder, een zittende Maagd met het Kind op haar schoot. Iemand die ongetwijfeld een profeet voorstelt, staat vlak naast haar en wijst naar een ster ; links zijn drie smekelingen afgebeeld : vader, moeder en kind, duidelijk de familie die eigenaar is van het graf. Deskundigen dateren deze schildering uit het begin van de tweede eeuw » (Robert Javelet, *Marie, la femme médiatrice*, 1984, pp. 54-55).

Zo plaatste de Kerk vanaf haar ontstaan de Maagd Maria *niet* onder de smekelingen, de verlostent : de christenen hebben altijd geloofd dat Zij meer aan de kant van God staat dan aan die van de mensen, onlosmakelijk verbonden met haar Zoon die Zij ons ter verering aanbiedt.

In diezelfde tweede eeuw legde de theologie van de H. **IRENEÛS** al de onvergelykbare rol van

Onze-Lieve-Vrouw uit. In de conceptie en het ter wereld brengen van Christus door Maria toonde hij de bron van de wedergeboorte van het menselijke

geslacht in God, door Haar : « Hoe zal de mens bevrijd worden van het geslacht dat de dood toebehoort als hij niet overgaat naar een nieuw geslacht, dat door God op wonderbaarlijke en verrassende wijze is gegeven als teken van verlossing, naar een wedergeboorte die voortkomt uit een Maagd door het geloof ? » (Adv. her. 4, 33, 4). Zo luidt de wil van « Hem die rein is [het Woord dat vlees wordt] en die op zuivere wijze een zuivere schoot opent, de schoot die de mensen in God vernieuwt, de schoot die Hij zelf rein maakt » (*ibid.*, 11).

Aangezien de H. Maagd het leven heeft geschonken aan de mensgeworden Zoon van God, is Zij het die het goddelijke leven moet schenken aan de mensen die Hij komt redden. Onze vader legde uit dat het goddelijke moederschap van Maria impliciet haar universele bemiddeling bij haar andere kinderen inhoudt. Dit blijkt uit het gebed

van het Concilie van Efeze (431), waarin juist het dogma van Maria, Moeder van God, *Theotokos*, werd afgekondigd. Dit gebed wordt toegeschreven aan de H. **CYRILLUS VAN ALEXANDRIË** (†444) :

« Wij groeten u, Maria, Moeder van God, eerbiedwaardige schat van de hele wereld, licht dat nooit dooft... Door U wordt de H. Drie-eenheid geheiligd, heilig verklaard, driemaal heilig ; door U wordt het Kruis in de hele wereld aanbeden en vereerd... Door U wordt het gevallen schepsel tot de Hemel verheven ; door U is de hele schepping tot kennis van de Waarheid gekomen ; door U

«De genade ontspringt uit het goddelijke Hart van Jezus en daalt langs uw moederlijke handen over ons allen neer.» (H. Maximiliaan-Maria Kolbe)

ontvangen alle gelovigen de doop en de olie van de vreugde ; door U zijn kerken gesticht in de hele wereld ; door U worden alle volkeren tot bekering gebracht. »

DE MOEDER VAN GOD, ALMACHTIGE MIDDELARES VAN DE CHRISTENHEID

« Het mysterie van het moederschap van Maria plaatst haar zo op het niveau van de goddelijkheid van Christus », aldus abbé de Nantes. « Zij deelt in zijn oneindige barmhartigheid, zijn almacht, zijn goddelijke alwetendheid en kent al onze noden om erop te kunnen inspelen. Daarom werd de voorspraak van Maria geleidelijk aan een van de gewoonten van de christelijke vroomheid. Wanneer we in al die archeologische vondsten of in de gebeden en preken van de eerste kerkvaders zien dat christenen een beroep doen op Maria voor hun duizend en één behoeften, zowel tijdelijke als geestelijke, hoe is dat dan bij hen opgekomen ? Heel eenvoudig uit het mysterie zelf dat hun werd onderwezen. Door te mediteren over Maria in het Evangelie begrepen zij dat Zij een zorgzame Moeder was en dat Zij, zoals elke moeder, bereid was ons tegemoet te komen. »

Naarmate de genade werd ontvangen en gebeden werden verhoord, zijn de theologen steeds beter in staat geweest dit mysterie te doorgronden en onder woorden te brengen. De **H. ANDREAS VAN KRETA** (†720) is de eerste van wie we met zekerheid weten dat hij de term “Middelares” heeft gebruikt : « *Wanneer U ons verlaat om naar God te gaan, krijgen wij een middelares... voor alle zondaars een werkelijk goede bemiddeling* » (Serm. 3, *De Dormitione*).

Kort daarna formuleerde de **H. GERMANUS VAN CONSTANTINOPEL** (715-729) heel duidelijk deze bemiddeling, gebaseerd op het maagdelijke moederschap van Maria, die tot uiting komt in de wijze waarop Zij de goddelijke zegeningen uitdeelt : « *De Maagd, goddelijk stralend en vol van genade, was allereerst Middelares omdat zij als moeder de Verlosser gebaard heeft en nu door de voorspraak van haar moederlijke bescherming.* » Hij zei ook : « *U bent de Moeder van het enige ware leven. Niemand wordt verlost dan door U, Moeder van God, niemand verkrijgt de gave van barmhartigheid dan door U, die God hebt gedragen. U geniet over God een moederlijk gezag, U verkrijgt de uitmuntende genade van vergeving, zelfs voor hen die enorme zonden begaan. U kunt niet anders dan verhoord worden, want God schikt zich in alle dingen en door alle dingen naar de wil van zijn ware en zeer zuivere Moeder.* »

Zo zijn « vanaf de achtste eeuw de gewoonte om Maria boven alle andere heiligen aan te roepen voor alle noden en de overtuiging van haar universele en noodzakelijke tussenkomst onwrikbaar verankerd in de oosterse christenheid » (Eugène Drewé, S.J., *La médiation universelle de Marie*, verschenen in **MARIA**, dl. I, p. 545).

De H. Germanus betoonde een geweldig enthousiasme voor de bemiddeling van de Moeder Gods, in het bijzonder na de wonderbaarlijke bevrijding van Constantinopel nadat de Saracenen de stad een jaar lang bezet hadden. Die bevrijding, op 15 augustus 718, werd vervolgens elk jaar herdacht door het zingen van de Akathistos-hymne ter ere van haar. Op dezelfde manier droeg in het Westen de wonderbaarlijke bescherming tegen de barbaarse invasies in hoge mate bij aan de verspreiding van de verering voor de H. Maagd, bv. de bevrijding van Chartres in 911, dankzij de relikwie van haar heilige Sluier.

SINT-BERNARDUS, LERAAR VAN HET MIDDELAARSCHAP VAN MARIA

« De Latijnse middeleeuwen leefden vanuit hetzelfde geloof dat de oosterse vroomheid bezielde : de universele, soevereine en doeltreffende bescherming van Maria. De liturgie getuigt hiervan : Maria wordt er algemeen aangeroepen als de schenkster van al wat goed is, onze bijzondere Voorspreester en Middelares, onze enige hoop samen met Christus, haar Zoon, Zij die almachtig is door haar smeekbeden. Het is het hele Westen, van de Scandinavische landen tot Spanje en van Ierland tot de uiterste grenzen van het Duitse Rijk, dat in zijn hymnen zijn onbegrensde vertrouwen in de universele bescherming van de Moeder Gods bezingt » (Druwé, *op. cit.*, p. 547).

Tijdens de mystieke renaissance van de 12de eeuw werd het de **H. BERNARDUS VAN CLAIRVAUX** gegeven om deze bemiddeling van de Maagd Maria, waarvan iedereen leefde, uit te leggen. Zijn leer had een zeer grote invloed op de christenheid van zijn tijd en vervolgens door de eeuwen heen in de hele Kerk ; ook onze vader putte er rijkelijk uit. Maar dit was helemaal geen nieuwe theorie, het was slechts de uitwerking van de gemeenschappelijke, katholieke, duizendjarige devotie van het gelovige volk.

Zijn preek getiteld *Het Aquaduct*, die door generaties heiligen en mystici zal worden gelezen en geciteerd, bevat zijn mooiste uitleg over de universele bemiddeling van Onze-Lieve-Vrouw. Hij begint met een beschouwing van het goddelijke Leven in de H. Drie-eenheid, wat abbé de Nantes de “rondom rond gaande liefde” (*la circuminsessante charité*) zal noemen : « *Het eeuwige leven is de onuitputtelijke bron die het gehele oppervlak van het Paradijs bevoeit. Niet tevreden met alleen maar te bevoeien, bedwelmt zij en is zij de fontein van de tuinen, het reservoir van levend water waarvan de onstuimige stromen uit de Libanon neerdalen (Hooglied 4, 15) en de rivier die de stad van God bereikt (Psalm 45, 5). Wat is deze bron van leven anders dan Christus, onze Heer ? »*

Maar « *de hemelse waterstraal stroomt via een aquaduct dat ons niet al het water uit zijn bron schenkt, maar de genade druppel voor druppel in onze uitgedroogde harten laat sijpelen, bij de enen meer, bij de anderen minder. Het aquaduct zelf is*

vol, zodat iedereen zich uit zijn overvloed voedt, zonder deze echter in zijn geheel te ontvangen. Jullie hebben, neem ik aan, al begrepen over welk aquaduct ik spreek, een waterleiding die haar volheid ontvangt uit de bron die uit het hart van de Vader opwelt en die ons vervolgens niet de gehele overvloed schenkt, maar wat wij kunnen ontvangen. Jullie weten heel goed tot wie deze woorden gericht waren: *Wees gegroet, vol van genade.* »

Daarmee is alles gezegd. De Maagd Maria ontleent haar volheid van genade aan de bron die uit het hart van de Vader stroomt, namelijk Christus, en Zij is het die dit leven gevende water druppel voor druppel in onze uitgedroogde harten laat vloeien.

Kon God zijn genade dan niet rechtstreeks schenken? « *Zeker, God had de macht, als Hij dat had gewild, om ons zijn genade te schenken zonder via dit aquaduct te gaan. Maar Hij stond erop ons dit middel te geven om het tot ons te brengen.* » Waarom dan? Omdat Hij wil dat alle genade via de H. Maagd gaat, omdat Hij wil dat wij haar liefhebben, dat wij devotie koesteren voor haar moederlijke Hart:

« *Om het menselijke geslacht te verlossen heeft Hij de hele losprijs in Maria gelegd. Maar waarom? Laten*

we dieper op de zaak ingaan en ons afvragen welke oneindige liefde God ons voor Maria wil inboezemen. Hij heeft haar de volheid van alle genaden geschonken. Zo zullen wij, als er in ons ook maar de geringste hoop is, het zwakste sprankje genade of heil, goed weten dat dit altijd de overvloed is die over ons wordt uitgestort door haar die vol vreugde ten Hemel is opgevaren. Laten we Maria dan met heel ons hart, met al onze liefde en met al onze wensen vereren. Dat is de wil van Hem die heeft gewild dat wij alles via Maria zouden ontvangen. Het is zijn wil, zeg ik, maar Hij wil dit in ons belang. Wend je tot Maria. [...] De Zoon zal naar zijn Moeder luisteren en de Vader zal naar Zijn Zoon luisteren. Mijn kinderen, ziedaar de ladder voor de zondaars, waarin al mijn zekerheid ligt en de reden voor mijn hoop. »

Zo weet en belijdt de Kerk, dankzij de heilige abt van Clairvaux, dat God wil dat wij alles via Maria verkrijgen. Wat Onze-Lieve-Vrouw op 13 juni 1917 in Fatima heeft herhaald! « Deze zo tedere woorden van de H. Bernardus hebben werkelijk de basis gelegd voor de hele moderne vroomheid. Men kan zeggen dat de Kerk zich nooit meer zal verwijderen van deze zeer tedere, zeer

kinderlijke en tegelijkertijd zeer eerbiedige en van poëzie overvloeiende manier van spreken » (abbé de Nantes).

VAN DE H. ALBERTUS DE GROTE TOT SINT-BERNARDINUS VAN SIENA

Na de eeuw van de mystiek brak de eeuw van de theologische wetenschap aan. De **H. ALBERTUS DE GROTE** (†1280) herhaalt in zijn verhandelingen de leer van Sint-Bernardus: alle genaden, zonder uitzondering, gaan door de handen van de Maagd Maria (*Mariale*, q. 164). Sterker nog: « *Maria is de poort van de Hemel waaruit alles voortkomt wat aan genade, geschapen of ongeschapen, ooit in deze*

wereld is gekomen of nog moet komen » (q. 197). In strikte zin is Zij dus werkelijk Middelaars van alle genaden, in eeuwigheid!

Na hem lijkt de scholastiek moeite te hebben om de uitdeling van alle genaden door de Maagd Maria te verklaren en om in haar rationele syntheses een plaats te geven aan de vurige devotie tot Onze-Lieve-Vrouw die toen door de hele christenheid werd beleeft. Het lijkt er op dat het de **H. BONAVENTURA** (1221-1274) was die dit mysterie het best doorgrondde. « Hij laat de vroomheid van

de 12de eeuw tot bloei komen in de 13de, ondanks de aristotelische gestrengheid. Hij zorgt zo voor een mystieke continuïteit » (Javelet p. 129).

De serafijnse kerkleraar had een zeer diepgaand begrip van het moederschap van de H. Maagd, als de bron van onze gehele verlossing: « *Uit deze gezegende Maagd is de Prijs gekomen die ons in staat stelt het koninkrijk der hemelen te verkrijgen. Hij is van haar, dat wil zeggen uit haar voortgekomen, door haar betaald en in haar bezit. Uit haar voortgekomen bij de Incarnatie, door haar betaald bij de Verlossing van het menselijke geslacht en ten slotte in haar bezit in de glorie van het Paradijs* » (*De septem donis*, VI, 5).

Een eeuw later was een andere zoon van de Poverello, de **H. BERNARDINUS VAN SIENA** (†1444), een vurig voorvechter van de schenking van alle genaden door de Maagd Maria. Als prediker die in heel Italië bekend was, legde hij voortdurend de nadruk op deze bemiddeling: « *Net zoals de levenskrachten zich vanuit het hoofd via de hals over het lichaam verspreiden, zo worden de genaden doorgegeven aan het mystieke Lichaam door het Hoofd, dat Christus is, via de Maagd Maria. Dit is dus de volgorde van de goddelijke genaden:*

DE H. ALBERTUS DE GROTE

van God vloeien ze over in Christus, van Christus in zijn Moeder en langs haar om verspreiden ze zich over de Kerk... Ik aarzel niet te zeggen dat de Maagd een vorm van bevoegdheid heeft gekregen over alle genaden... Alle gaven, deugden en genaden van de H. Geest worden door haar handen uitgedeeld, aan wie Zij wil, zoals Zij wil en zoveel als Zij wil » (Ser. in Nat. B. V. 1, 8).

DE CONTRAREFORMATIE TRIOMFEERT OVER DE VIJANDEN VAN DE H. MAAGD

In de volgende eeuw hadden de zogenaamde "gereformeerden" een bijzondere afkeer van de titel van Maria Middelaars. « Luther en Calvijn gingen ermee akkoord dat Onze-Lieve-Vrouw talrijke genaden van God heeft ontvangen, maar net als alle andere mensen, op een uiterlijke manier », legde onze vader uit. « Voor hen is de genade als een schitterende mantel die de smet van de zonde bedekt, maar de mens blijft een zondaar. Ze hadden het lef om Maria in dezelfde categorie als wij te plaatsen. Hoewel Zij meer genade heeft dan wij, ontvangt Zij die op een volkomen passieve wijze, waardoor Zij niet rijk is aan genade en evenmin genade uitdeelt. Luther en Calvijn waren zo fel gekant tegen de bemiddeling van Maria dat zij haar afbeeldingen lieten vernietigen en haar beelden onthoofden » tijdens de beruchte Beeldenstormen.

De **H. PETRUS CANISIUS** (1521-1597) maakte van de verdediging van de voorrechten van de H. Maagd een van zijn belangrijkste wapens in de controverse tegen de protestanten, met het oog op hun bekering. « Hij is de eerste die over haar een leerstellig geheel heeft samengesteld waarin alles is geordend wat tot dan toe over de Maagd was geschreven. Daarin weerlegt hij meer dan honderd tegenstanders van Maria en citeert hij ter ere van haar meer dan 90 kerkvaders en kerkleraren uit de eerste acht eeuwen en 110 kerkelijke schrijvers uit de daaropvolgende eeuwen » (Javelet p. 223). Hij verdedigde met name de leer van Sint-Bernardus, die toen diep geworteld was in het christelijke volk : « *God heeft in Maria de volheid van alle goedheid gelegd en alle genade stroomt uit haar over.* »

De minachting voor het middelaarschap van Onze-Lieve-Vrouw, die met het protestantisme was ontstaan, vond nieuwe aanhangers onder de jansenisten en de rationalisten van de Verlichting : in 1673 verscheen een pamflet getiteld "Heilzame adviezen van de Maagd Maria aan wie haar blind toegewijd zijn", waarvan men zou kunnen denken dat het door kardinaal Fernández is geschreven, zozeer stemt de hypocrisie ervan overeen met de nota *MATER POPULI FIDELIS* ! De auteur liet de H. Maagd zeggen :

« Als je mij eert, doe je goed ; want mijn gebeden hebben veel waarde. Pas echter op dat je mij niet toeschrijft wat alleen aan God toebehoort. Eer mij niet alsof er geen mogelijkheid zou zijn om via Jezus Christus tot God te komen zonder mij. Want

er is maar één God en slechts één middelaar tussen God en de mensen, Jezus Christus. »

Dit pamflet leidde tot een langdurige polemiek over de bemiddeling van Onze-Lieve-Vrouw, waarvan de overwinnaar de **H. ALFONSUS MARIA VAN LIGUORI** (1696-1787) was, kerkleraar en stichter van de redemptoristen. In zijn werk *Le glorie di Maria*, dat op grote schaal werd verspreid, verdedigde hij in het bijzonder dit universele middelaarschap waarvan zijn jansenistische en rationalistische tegenstanders zo'n afkeer hadden. De degelijkheid en de eruditie van zijn betoog, in combinatie met een vurige vroomheid, overwonnen alle tegenstand en versterkten gedurende de 18de en 19de eeuw het geloof van de Kerk in Maria als Middelaars van alle genaden.

DE WARE DEVOTIE TOT HET ALLERHEILIGSTE HART VAN MARIA

Enkele decennia tevoren, tijdens de triomf van de Contrareformatie in de 17de eeuw, had Frankrijk twee grote apostelen van de universele bemiddeling van Maria voortgebracht, met zeer vernieuwende inzichten. De eerste was de **H. JEAN EUDES** (1601-1680), door paus Leo XIV in zijn brief aan de bisschoppen van Frankrijk (28 mei 2025) bijzonder aanbevolen aan onze studie en devotie.

De H. Jean Eudes onderscheidde zich van de Franse School waaruit hij voortkwam door de vurigheid van zijn liefde voor de HH. Harten van Jezus en Maria en door zijn diepgaand inzicht in de liefde die heerst tussen Onze-Lieve-Vrouw en de H. Drie-eenheid : « *Totius media Trinitatis : Zij bevindt zich in het midden, dat wil zeggen in het diepste van het aanbiddelijke Hart van de Allerheiligste Drie-eenheid [...]. Zij is als het hart, de liefde en de vreugde van de Vader, de Zoon en de H. Geest* » (*Het bewonderenswaardige Hart*, boek V, hoofdstuk XII).

Deze heilige stond dus ver boven de theologische discussies die erop neerkwamen de kracht van de bemiddeling van de Maagd Maria en haar bevoegdheid over de genaden te "meten". Voor hem is Zij werkelijk meer goddelijk dan menselijk : « *De drie goddelijke Personen hebben zichzelf in het Hart van Maria gegrift, met hun hoogste volmaaktheden* » (*ibid.*, V, IX).

En nog : « *De Vader van alle goeds houdt van haar als zijn enige en uiterst beminnelijke Dochter, die ter wereld is gekomen vol schoonheid, vol zuiverheid, volledig onbevlekt... Hij houdt zo veel van haar dat Hij haar zijn goddelijk Hart heeft geschonken, namelijk zijn enige Zoon, met de bedoeling haar Zoon, haar Hart, haar liefde, haar schat, haar glorie, haar leven, haar vreugde en haar alles te zijn. Hij houdt zo veel van haar dat Hij haar alle werken van zijn handen heeft geschonken, waardoor Hij haar tot soevereine Vrouwe van alle geschapen wezens heeft gemaakt... Laten we nu eens kijken naar de liefde van de Zoon voor zijn zeer waardige Moeder. Hij houdt van haar als*

DE H. JEAN EUDES

zijn Moeder, als zijn Zus, als zijn Dochter en als zijn Bruid, alles in één. Hij houdt zo veel van haar dat Hij haar zijn grootste schat heeft geschonken, namelijk zijn Kerk, die Hij met de prijs van zijn Bloed heeft verworven » (IX, XII).

De H. Jean Eudes ziet tussen Jezus en Maria zo'n eenheid van wil en gevoel, zo'n gemeenschap in de H. Geest, dat Zij werkelijk slechts één Hart vormen : « *Weet je niet dat Jezus niet alleen voortdurend in het Hart van Maria woont en verblijft, maar dat Hij zelf het Hart van Maria is, het Hart van haar Hart en de ziel van haar ziel ?* » Hij werkte dan ook zijn hele leven, ondanks onafgebroken vervolgingen en tegenslagen, aan de invoering van de liturgische verering van het *Allerheiligste Hart van Jezus en Maria*, om de zielen deze toevlucht te bieden en ze van de hel te redden.

Waar haalt Fernández het dan vandaan om de H. Maagd absoluut te willen scheiden van haar goddelijke Zoon ? Weten ze op de dicasterie voor de Geloofsleer dan niet dat « *naar het Hart van Maria komen hetzelfde is als naar Jezus komen* » ?

AD JESUM PER MARIAM

De tweede Franse apostel van Maria Middelaress was de **H. LOUIS-MARIE GRIGNION DE MONTFORT** (1673-1716). Ook hij begreep op bewonderenswaardige wijze de innige inwoning van de H. Geest in Maria, wat hij vergeleek met de vereniging van een echtgenoot en zijn echtgenote. Deze metafoor is echter niet passend, zoals pater Kolbe later zou begrijpen. Niettemin is de werkelijkheid die deze heilige met dit onvolmaakte beeld trachtte uit te drukken van cruciaal belang, in die mate zelfs dat abbé de Nantes ze beschouwde als het

geheim, de "ontbrekende schakel" van de rondom rond gaande liefde.

De H. Louis-Marie schreef : « *God de H. Geest heeft aan Maria, zijn trouwe Bruid, zijn onuitsprekelijke gaven geschonken en Hij heeft haar gekozen tot de uitdeelster van alles wat Hij bezit. Zo deelt Zij aan wie Zij wil en wanneer Zij wil al zijn gaven en genaden uit ; en er wordt geen enkele hemelse gave aan de mensen geschonken die niet door haar maagdelijke handen gaat* » (*Verhandeling over de ware vroomheid*, nr. 25). Hoewel hij zich ruimschoots baseerde op de traditie van de kerkvaders, aarzelde Grignon de Montfort niet om te schrijven dat « *de goddelijke Maria tot nu toe onbekend is gebleven en dat dit een van de redenen is waarom Jezus Christus niet bekend is zoals Hij zou moeten zijn* » (nr. 13).

Zijn belangrijkste inzicht is dan ook de noodzaak van de devotie tot de Allerheiligste Maagd om tot Jezus Christus te komen. Hij legt uit dat men Jezus alleen door de bemiddeling van Maria werkelijk kan vinden en liefhebben, omdat « *het door de Allerheiligste Maagd Maria is dat Jezus Christus ter wereld is gekomen en het is ook door haar dat Hij in de wereld moet regeren* » (nr. 1).

Aangezien Onze-Lieve-Heer zich aan Maria heeft onderworpen opdat Zij « *Hem zou zogen, voeden, verzorgen, opvoeden en voor ons zou offeren* » (nr. 18), is het voor ons noodzakelijk al onze handelingen te verrichten « *door Maria, met Maria, in Maria en voor Maria* » (nr. 257). Als God ons alles door Maria schenkt, te beginnen met onze Verlosser, dan moeten we in alle dingen een beroep op haar doen en alleen door haar en voor haar leven, opdat Zij ons naar God zou leiden.

Pater de Montfort brandde van verlangen om deze ware devotie overal te verspreiden, omdat hij, onder onbetwistbare inspiratie van de H. Geest, begreep dat de wereld in de onrust van de laatste tijden was beland en dat de Maagd Maria de bemiddelaarster moest zijn van de wederkomst van Christus :

DE H. LOUIS-MARIE GRIGNION DE MONTFORT

« *God wil Maria, het meesterwerk van zijn handen, in deze laatste tijden openbaren en aan het licht brengen. Zij moet gekend en gezien worden, opdat Jezus Christus dat ook wordt. Maria moet in deze laatste tijden meer dan ooit schitteren in BARMHARTIGHEID, in KRACHT en in GENADE: in BARMHARTIGHEID, om de arme zondaars en afgedwaalden die zich bekeren en terugkeren naar de katholieke Kerk, liefdevol terug te brengen en te ontvangen; in KRACHT tegen de vijanden van God, de afgodendienaars, schismatieken, mohamedanen, Joden en verstokte goddelozen, die op vreselijke wijze in opstand zullen komen om, door beloften en dreigementen, allen die tegen hen zijn te verleiden en ten val te brengen; en ten slotte moet Zij uitbarsten in GENADE, om de dappere soldaten en trouwe dienaren van Jezus Christus die voor zijn belangen strijden te bezielen en te ondersteunen* » (nr. 50).

GOD WIL DAT WIJ ONZE TOEVLUCHT NEMEN TOT DE ONBEVLEKTE MIDDELARES

De profetie van de H. Louis-Marie kwam al snel uit. Na de gruwelen van de Franse Revolutie vormden de grote verschijningen van de 19de en 20ste eeuw de opeenvolgende fasen in de openbaring van de Maagd Maria, met het oog op de triomf van haar Onbevleete Hart. Sinds 1830 heeft de goede God de soevereine en universele bemiddeling van de Maagd Maria in al haar omvang willen openbaren, in het bijzonder in de Rue du Bac.

Op 27 november 1830 zag de **H. CATHARINA LA-BOURÉ** de Maagd Maria « *die op een heel ontspannen manier de wereldbol in haar handen hield en deze met een helder licht verlichtte* ». Zij verscheen in een met sterren bezaaide Hemel, de maan lag onder haar voeten en twaalf sterren kroonden haar hoofd, in vervulling van het visioen van Sint-Jan in de Apocalyps (12, 1). Zij verpletterde het hoofd van de slang, die een andere wereldbol omklemde. De wereld werd dus tegelijkertijd afgebeeld onder de voeten van de Onbevleete en in haar handen: Zij staat er volkomen los van, Zij is van een andere orde... als tussenpersoon, bemiddelaarster tussen God en de rest van de schepping. Haar ogen waren nu eens naar de Hemel gericht, dan weer neergeslagen naar de aarde.

« *Vertellen wat ik toen voelde en alles wat ik heb geleerd op het moment dat de H. Maagd de wereldbol aan Onze-Lieve-Heer aanbood, dat is onmogelijk weer te geven* », aldus de H. Catharina. Dit visioen toont de constante, altijd actuele realiteit van de bemiddeling van Onze-Lieve-Vrouw, aangezien Zij in La Salette heeft gezegd dat Zij « *ermee belast is om onophoudelijk voor ons te bidden* ».

Catharina zag vervolgens hoe het visioen tot leven kwam, alsof het wilde laten zien dat de voorspraak van de Onbevleete was verhoord: « *En toen zag ik plotseling ringen aan haar vingers, bezet met edelstenen die de ene nog mooier waren*

dan de andere, de ene groter en de andere kleiner, die stralen verspreidden [...] Op dat moment, terwijl ik haar aan het aanschouwen was, sloeg de H. Maagd haar ogen neer en keek mij aan. Er klonk een stem die mij deze woorden zei: "Deze bol die je ziet, stelt de hele wereld voor, in het bijzonder Frankrijk, en elke persoon afzonderlijk... Het is het symbool van de genaden die ik uitstort over de mensen die mij erom vragen." Zij liet mij begrijpen hoe aangenaam het voor God was om ons te zien bidden tot de H. Maagd en hoe vrijgevig Zij was jegens de mensen die tot haar bidden, hoeveel genaden Zij schonk aan de mensen die erom vroegen en welke vreugde Zij ervaart bij het geven ervan » (cf. broeder Thomas, *La Rue du Bac, la Vierge Marie, Régente de France*, in *IL EST RESSUSCITÉ!* nr. 271, nov. 2025, p. 24).

Toen opende Onze-Lieve-Vrouw haar armen en strekte ze uit naar de aarde, terwijl uit haar handen stralen van een betoverende schittering tevoorschijn kwamen... Er verscheen een beeltenis die de goede God aan iedereen bekend wilde maken door middel van de Wonderbare Medaille. Zo bevinden de wereld, Frankrijk en elke ziel afzonderlijk zich in de handen van de Onbevleete, die ermee belast is ze aan Onze-Lieve-Heer aan te bieden. In deze grandioze visioenen verscheen Zij heel alleen, als enige middelares van de genade van haar goddelijke Zoon, die op fysieke wijze door haar handen en haar glorieuze lichaam stroomt.

Hoe durft kardinaal Fernández zich dan verzetten tegen deze waarheid door te schrijven: « *We kunnen toch niet denken dat de gave van de genade, geschapen en ongeschapen, afhankelijk kan zijn van een "doorgang" door de handen van Maria* » (nr. 45). Ketter! Scheurmaker! Schandaalverwekker!

Op de achterkant van de Wonderbare Medaille staan de redenen afgebeeld voor een dergelijke macht die aan de H. Maagd is verleend: het Kruis van onze Verlosser is geplaatst op de "M" van MARIA; het geheel heeft de vorm van een altaar waarop Jezus zijn offer wil brengen. Daaronder drukken hun onafscheidelijke Harten de onvergelykbare liefde uit die ons zo'n barmhartigheid schenkt: de voortdurende hernieuwing van dit offer door de dagelijkse viering van de Mis over de hele wereld.

VAN DE H. PIUS X TOT DE H. MAXIMILIAAN-MARIA KOLBE

De onvergelykbare verschijningen van de 19de eeuw en de definitie van het dogma van de Onbevleete Ontvangenis in 1854 hebben een grote golf van devotie voor Onze-Lieve-Vrouw teweeggebracht en een vernieuwing van de mariale theologie, vooral wat haar universele bemiddeling betreft.

De encycliek *AD DIEM ILLUM* (1904) was een van de mooiste vruchten daarvan. De **H. PIUS X** bevestigde daarin zijn voornemen om alles in Christus te herstellen, door de bemiddeling van

de Maagd Maria ; hij legde zich dan ook toe op het uitleggen en definiëren van deze universele bemiddeling, waarbij hij zich zeer strikt baseerde op de Schrift en de traditie. Dit is de kern van zijn betoog : « *Als gevolg van de gemeenschap van gevoelens en lijden tussen Maria en Jezus verdiende Maria volkomen terecht om de herstelster van de gevallen mensheid te worden en daarmee de uitdeelster van alle schatten die Jezus Christus voor ons heeft verworven door zijn dood en zijn Bloed.* »

Vervolgens haalde hij Sint-Bernardus en de H. Bernardinus van Siena aan om te bevestigen dat de Onbevleete Maagd inderdaad het “aquaduct” is van alle genaden en de “hals” van het mystieke Lichaam, waardoor alle invloeden van het goddelijke Hoofd stromen. Zij is dus « *de hoogste bedienaar van de genadebeschikking* » waarvan Jezus Christus de bron is.

Deze encycliciek van een heilige paus, nauwgezet gegrondvest op de traditie, geniet ongetwijfeld de onfeilbaarheid van het gewone leergezag van de Kerk. In zijn tijd wekte deze tekst groot enthousias-

me op en droeg hij bij tot de verspreiding van het geloof in Maria als Middelaress van alle genaden, in die mate dat Pius XII in 1942 kon zeggen : « *Alle theologen zijn het er tegenwoordig over eens dat God heeft gewild dat wij alles via Maria zouden ontvangen, volgens de traditie van de kerkvaders* » (decreet met het oog op de heiligverklaring van de Z. Grignon de Montfort).

In deze periode hebben zich, dankzij deze leer, vele heilige zielen ingezet voor de verspreiding van de toewijding aan Onze-Lieve-Vrouw, met name de **Z. EDWARD POPPE**, maar vooral de **H. MAXIMILIAAN-MARIA KOLBE**, van wie abbé de Nantes zei dat hij in de 20ste eeuw de « voorloper van de heerschappij van Maria » was.

Hij had van zijn leermeester, pater Ignudi, de geestelijke erfenis van de H. Pius X ontvangen, met name de vaste hoop op de overwinning van de Onbevleete Maagd op de Revolutie. Daarom stichtte hij zijn *Militie van de Onbevleete* als een ridderorde ten dienste van de Koningin van het heelal, opdat de leden ervan zich volledig aan haar zouden overgeven, als gehoorzame instru-

«O MARIA ZONDER ZONDESMET ONTVANGEN,
 BID VOOR ONS DIE ONZE TOEVLUCHT TOT U NEMEN» (Rue du Bac)

menten voor de redding van de zielen : « *De moderne tijden worden gedomineerd door Satan en dat zal in de toekomst nog meer het geval zijn. Alleen de Onbevleete heeft van God de belofte van de overwinning op Satan ontvangen. Maar in de glorie van de Hemel heeft Zij vandaag onze medewerking nodig. Zij zoekt zielen die zich volledig aan haar wijden en in haar handen een kracht worden om Satan te verslaan en werktuigen om het rijk van God te vestigen* » (brief aan broeder Koziura, 30 april 1931).

Voor hem was de universele bemiddeling van Maria een vanzelfsprekendheid : « *In de katholieke Kerk bestaat er een vaststaande en onweerlegbare waarheid, ook al is deze nog niet als dogma afgekondigd, namelijk dat de Moeder van God de Middelaars van alle genaden is.* »

Het belangrijkste is « *niet dat we veel verrichten volgens ons eigen idee, maar dat we ons in haar handen bevinden. Niets is volmaakter dan de vereniging van onze wil met de hare.* » Het dient gezegd dat Maximiliaan haar minstens één keer had gezien, toen hij tien jaar oud was. Hij kende uit ervaring de barmhartigheid van haar moederlijke Hart, « *de zachtheid van haar onbevleete handen* »... Toch bleef hij nadenken en werken om het mysterie te doorgronden van haar die weliswaar zijn “kleine Moeder” was, heel dicht bij hem, maar die hij toch als « *volledig goddelijk* » zag. Door te mediteren over de woorden van Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes : « *Ik ben de Onbevleete Ontvangenis* », begreep pater Kolbe dat Zij niet zomaar een vrouw is die uit de massa is gekozen en van de erfzonde is vrijgehouden, maar dat Zij het Concept van God is, het volmaaktste dat Hij in zijn liefde heeft bedacht, vóór heel de schepping.

FATIMA :

DE REDDING VAN DE WERELD DOOR DE BEMIDDELING VAN HET HART VAN MARIA

In de 20ste eeuw had de Kerk dus een opvatting over de universele bemiddeling van de Maagd Maria die in overeenstemming was met het grote goddelijke plan dat in Fatima werd geopenbaard : « *God wil in de wereld de devotie tot het Onbevleete Hart van Maria vestigen.* » Hij wil dat wij onze toevlucht tot haar nemen, met het oog op ons eigen eeuwige heil en het heil van zovele arme zondaars die op weg zijn naar de hel. Ook het tijdelijke lot van de wereld is aan de H. Maagd toevertrouwd : « *Ik wil dat jullie elke dag het rozenhoedje blijven bidden ter ere van Onze-Lieve-Vrouw van de Rozenkrans, om vrede in de wereld en het einde van de oorlog te verkrijgen, want alleen Zij kan jullie te hulp komen* » (13 juli 1917).

Haar bemiddeling is dus niet alleen “universeel” in letterlijke zin, maar ook noodzakelijk, aangezien alleen Zij ons kan helpen. God, onze Heer, wil het zo.

Heel de boodschap van Fatima draait om haar

bemiddeling voor alle genaden, zoals de **H. JACINTA** dat op bewonderenswaardige wijze had begrepen. Kort voor haar dood, tijdens de laatste gesprekken met haar nichtje Lucia, drong ze er bij haar op aan haar zending goed te vervullen : « *Ik heb niet veel tijd meer voordat ik naar de Hemel ga. Jij blijft hier om te zeggen dat God in de wereld de devotie tot het Onbevleete Hart van Maria wil vestigen. Als het moment daar is om het te zeggen, verberg je dan niet ! Zeg tegen iedereen dat God ons zijn genade schenkt door het Onbevleete Hart van Maria ; dat we die aan haar moeten vragen ; dat het Hart van Jezus wil dat we tegelijkertijd het Onbevleete Hart van Maria vereren ; dat we de vrede vragen aan het Onbevleete Hart van Maria, want God heeft die aan haar toevertrouwd.* »

VERBREKING VAN HET VERBOND

Het besluit kan alleen maar zijn dat de universele bemiddeling van de Maagd Maria in de Kerk vanaf haar ontstaan beleefd en geloofd werd. In tweeduizend jaar waren de enige tegenstanders ervan de protestanten en binnen de Kerk enkele jansenisten en rationalisten, die vandaag de dag volledig in de vergetelheid zijn geraakt en destijds werden weerlegd. Integendeel, dankzij grote heiligen en kerkleraren is het begrip van dit mysterie door de eeuwen heen op bewonderenswaardige wijze verdiept, waardoor de vervulling van het grote goddelijke plan werd voorbereid : de verering van het Onbevleete Hart van Maria in de wereld vestigen.

Dit elan, dat in de vorige eeuw had moeten uitmonden in de triomf van het Onbevleete Hart van Maria en de dogmatische definitie van haar titel van Middelaars van alle genaden, werd echter doorbroken door het Tweede Vaticaans Concilie. Tijdens de voorbereiding van deze kerkvergadering vroegen driehonderd vaders uitdrukkelijk om die definitie, maar hun wens werd met geweld bestreden door de voorvechters van de oecumenische dialoog, vooral kardinaal Montini, de toekomstige Paulus VI, die de titel van Maria Middelaars beschouwde als « *ongepast en zelfs verfoeilijk* » (cf. broeder François, *Fatima, joie intime, événement mondial*, p. 320) ! En van zo'n paus heeft men een heilige gemaakt ?!

De Maagd Maria werd dus ter zijde geschoven naar het laatste hoofdstuk van de constitutie *LUMEN GENTIUM* over de Kerk, waarbij op beledigende wijze de nadruk werd gelegd op haar “ondergeschikte rol”. Dit gebeurde « *met de uitgesproken bedoeling om Maria weer in de mensheid op te nemen, aan de kant van de zondaars, terwijl de Traditie en de eeuwenoude devotie haar bij voorkeur plaatsten aan de kant van Christus de Verlosser, als Medeverlosseres, en aan de kant van God, als Middelaars...* » (abbé de Nantes, CRC nr. 61, okt. 1972, pp. 6-7). Vermaledijd concilie !

broeder Joseph-Sarto van Christus-Koning

WETENSCHAPPELIJK EERHERSTEL VOOR DE H. LIJKWADE VAN TURIJN

4. DE KWESTIE VAN DE KOOLSTOFDATERING

door abbé de Nantes

In een zonderlinge solidariteit met elkaar slaagden de wetenschappelijke en de kerkelijke wereld er in 1988 in om de publieke opinie ervan te overtuigen dat de datering van de H. Lijkwade door de koolstof-14-methode een moderne versie zou zijn van een soort godsgericht. Die datering zou een doorslaggevend bewijs vormen dat als uitgangspunt moest dienen om de wetenschappelijke verworvenheden en het eeuwenoude geloof in de authenticiteit ofwel te redden, ofwel op onfeilbare wijze te veroordelen. En alle andere bewijzen? Van geen belang meer!

WAAROM HEEL DAT GEDOE ROND DE C14-TEST?

VERMITS alles al verschillende malen bewezen en overvloedig bevestigd was, meer bepaald door de spectaculaire resultaten behaald door het onderzoek van de STURP, had een dergelijke nieuwe invraagstelling, in de vorm van een uitdaging of een schaamteloze weddenschap, iets onredelijks en zelfs pervers. Zij kon door niemand op een dergelijke steeds luider en dreigender klinkende toon geëist worden dan precies door de openlijke of verdoken tegenstanders van de echtheid van de Lijkwade, om zichzelf aldus een laatste kans te geven met inzet van al hun financiële middelen, hun internationale relaties en hun cliënteel.

Al in 1983, vervolgens in 1986 en laatst nog op het Congres van Lyon heeft broeder Bruno zijn toehoorders en lezers gewaarschuwd tegen dit verdachte klimaat en de onwetigheid van een dergelijke verwachting aangeklaagd. Hij protesteerde met klem tegen « *de afdreiging en desinformatie* » die men ten overstaan van de kerkelijke gezagsdragers en de openbare mening gebruikte. Nooit hield hij op deze campagne aandachtig te volgen. Hij voorspelde er de afloop van, zoals die zo hartstochtelijk door de tegenstanders van de waarheid gewenst werd.

Wij moeten slechts zijn boek uit 1983 herlezen, *LE SAINT SUAIRE, PREUVE DE LA MORT ET DE LA RÉSURRECTION*

DU CHRIST, en daarin meer bepaald het vijfde hoofdstuk: *Le test du carbone 14* (pp. 87-100). Verder is er zijn artikel uit 1986, *La vérité en face*, waarin hij de inventaris opmaakt van de « *bedreigingen voor de H. Lijkwade* ». De ultieme bedreiging is wel degelijk het « *duistere complot* » dat hij beraamd zag worden met het oog op de grote weerwraak. Door wie? Door al de overwonnenen van het debat dat begon in 1898 met de foto genomen door Secondo Pia en dat zijn hoogtepunt bereikte met het STURP-onderzoek in Turijn in 1978.

Onze tegenstrevers beeldden zich in dat het na dit « *noodlottige verdict* » zal gedaan zijn met de H. Lijkwade en dat niemand er nog zal over spreken. Daar bestaat beslist

een risico voor, in onze tijd van desinformatie en hersenspoeling van de massa. Maar dit betekent dat men geen rekening houdt met het geloof van honderden miljoenen mensen en evenmin met de morele sterkte en de hartstocht voor de waarheid die geleerden van alle mogelijke landen en zelfs religieuze overtuigingen bezielen. Zij zullen door geen enkel manoeuvre, geen enkele afpersing, geen enkele druk van hun stuk worden gebracht.

Broeder Bruno heeft zich vooral verzet tegen de slechte en onwetenschappelijke geest die aan de basis lag van dit beroep op de nieuwe hulpmiddelen van de kernfysica: “ **men** ” dwong er ons toe

« Broeder Bruno is de enige Franse sindonoloog die zowel een rechtschapen geleerde als een vurige mysticus is. Die competentie en die liefde ondersteunen elkaar wederzijds om een echte doorstoot mogelijk te maken » (abbé de Nantes in 1988).

te aanvaarden dat het verdict van de labo's voor kernanalyse het noodzakelijkerwijs zou halen op de conclusies van alle andere wetenschappen, alsof de kernfysica van rechtswege de nauwgezetheid en waarheid van elke andere wetenschap overtreft!

In zijn hierboven aangehaalde werk schreef broeder Bruno: « *Zij die vandaag op een snelle en onmiddellijke C14-proef aandringen, doen dit om andere dan wetenschappelijke redenen. De sindonologie heeft niets te winnen bij een overhaaste meting van radiokoolstof [...]. Het is te hopen dat de autoriteiten van Turijn en van het Vaticaan verder de wijsheid en de moed zullen tonen om aan elke druk te weerstaan, ondanks de bedekte en kwaadwillige toespelingen. De laboratoria van hun kant moeten zo eerlijk zijn te weigeren zich tot proeven te lenen waarvan het resultaat uiteindelijk aan iedereen schade zou kunnen berokkenen, omdat ze de nieuwe methode met een zware hypotheek zou belasten* » (SS I, p. 90).

Dit mag volstaan om eraan te herinneren dat het klimaat niet sereen, gezond of heilig was toen de Kerk in 1986 zwichtte voor de druk en de onwaardige chantage die op haar werd uitgeoefend en paradoxaal genoeg besliste om vertrouwen te schenken aan de tegenstanders van de echtheid: alle etappes van de analyse en het toezicht op de verrichtingen werden aan hen toevertrouwd! Terwijl men veel had mogen verwachten van een degelijk, goed geleid onderzoek met de koolstofmethode, was er van het begin af aan alle reden om te vrezen voor een al te doorzichtig complot.

WAT MEN ER KON VAN VERWACHTEN

De heer Georges Salet, oud-student van de Franse Polytechnische School en een bekwaam wiskundige, liet ons zopas zijn artikel toekomen over *De koolstof-14-datering*, verschenen in zijn bulletin *De Rome et d'ailleurs*. Ik betreur het ten zeerste dat ik er niet vroeger kennis van kon nemen, want ik had er nuttige lessen kunnen uit trekken. Ik zal die leemte opvullen door hem nauwgezet te volgen in wat ik nu aansnijd.

En vooreerst treed ik hem bij wanneer hij schrijft: « *Ik begin met te zeggen dat de koolstof-14-test, tenminste in principe, uitstekend werkt om oude voorwerpen te dateren en als dusdanig gekend is door alle specialisten. Maar hij moet correct uitgevoerd worden. Want het volstaat niet, zoals sommigen zich inbeelden, het te dateren voorwerp in een apparaat te steken om er de datum te zien uitkomen. Het is heel wat ingewikkelder dan dat.* »

Anderzijds « *maakt de H. Lijkwade wel degelijk deel uit van de voorwerpen die zo kunnen gedateerd worden, met een marge van onzekerheid.* » Men kan niet beweren dat deze dateringstechniek « *niet toepasbaar* » is op de Lijkwade.

Ondertussen werd de bewuste test toegelaten en uitgevoerd. « *Gelet op het belang van de zaak*

mochten we van elk van de drie laboratoria een volledig, uitgebreid en nauwkeurig verslag verwachten over wat zij precies gedaan hebben. Welnu, die rapporten hebben we niet! » Wij hebben helemaal niets. Nochtans hebben de wereldlijke én kerkelijke opdrachtgevers onmiddellijk hun besluiten getrokken en opgelegd aan de wetenschappelijke en godsdienstige instanties. Zij hebben, door een bijzonder verrassend misbruik van hun invloed, verklaard dat het verdict « *onontkoombaar* » was. Met andere woorden: het stond helemaal op zichzelf, het was onfeilbaar en elke betwisting was verboden.

Voor alle duidelijkheid: wij kiezen helemaal geen partij tegen de wetenschap in het algemeen en ook niet tegen deze nieuwe weg van een methodisch zoeken naar de waarheid. Wij moeten wel op onze hoede zijn voor mogelijke vooringenomenheid en ook voor mogelijke kunstgrepen van de tegenstanders van de authenticiteit van de H. Lijkwade. Want deze test is zeer delicaat. Georges Salet omschrijft dit nader: « *Hij (de test) kan niet uitgevoerd worden zonder de nodige voorzorgen* » en anderzijds « *moet het bekomen resultaat soms aanzienlijke verbeteringen ondergaan, omwille van een niet te verwaarlozen onzekerheidscoëfficiënt* ».

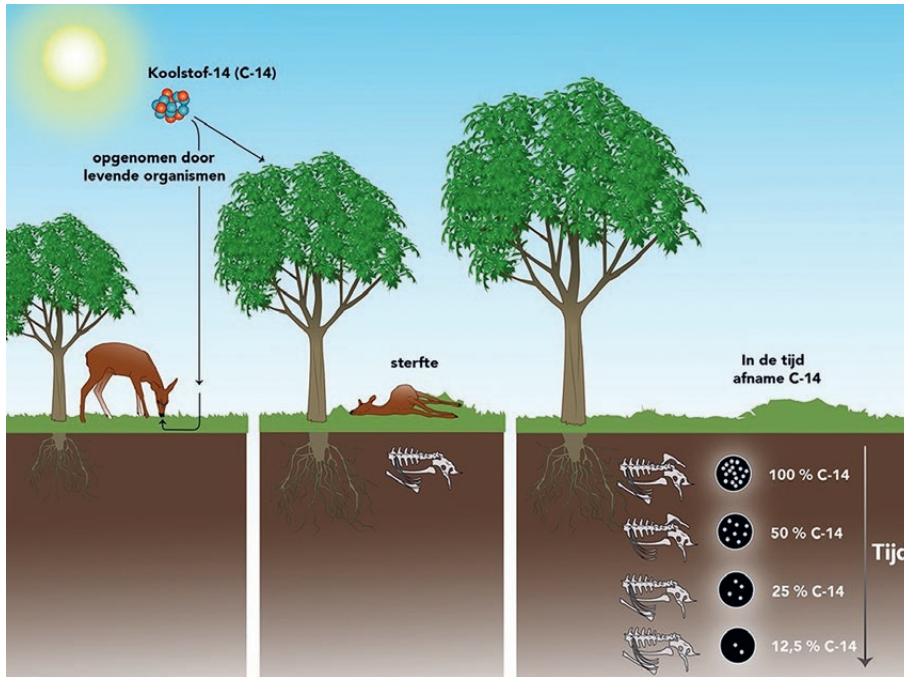
Allemaal oproepen tot het in acht nemen van een uiterste gestrengheid bij de te volgen procedure en tot de grootste voorzichtigheid bij de interpretatie van de resultaten.

Sta me toe eerst het principe van de radio-koolstofftest uiteen te zetten om de rol ervan te begrijpen in de studie van de H. Lijkwade en voor het kritische onderzoek van de resultaten. Het gaat om de verificatie of liever de bevestiging van de datum van vervaardiging van dit grote stuk lijnwaad, waarvan wij door talrijke dwingende bewijzen weten dat het lichaam van de gekruisigde Jezus er tweeduizend jaar geleden gedurende 36 uur in gewikkeld was, waarna de apostelen het op paasmorgen leeg aantroffen, maar met de mysterieuze afdrukken en bloedvlekken er op.

WETENSCHAPPELIJKE UITLEG

Het tellen van de ^{14}C -atomen in een monster van dit lijnwaad is één zaak; de datering van de vervaardiging ervan is een andere. Wij zullen ons best doen om bondig de gespecialiseerde tekst van Georges Salet weer te geven.

Het vlas waarvan de Lijkwade gemaakt is, oefende zijn normale organische functies uit tot op het ogenblik dat het geogst werd. Door fotosynthese nam het uit het koolstofdioxide van de atmosfeer koolstof op en gaf zijn zuurstof terug vrij... voor ons aller welzijn, mens en dier, die slechts in leven kunnen blijven door die zuurstof in te ademen. Welnu, de door de planten opgenomen koolstof bestaat uit drie isotopen: ^{12}C en ^{13}C , stabiele isotopen die met elkaar verbonden zijn in een constante verhouding van 99 % ^{12}C en 1 % ^{13}C , en het instabiele ^{14}C dat

Georges Salet benadrukt terecht het feit dat geen enkele oorzaak van chemische aard, door uitwendige beïnvloeding van het nucleaire evenwicht van de stof, ook maar iets kan wijzigen aan het ritme van de radioactiviteit (met uitzondering van kernactiviteit, maar dat doet hier niet ter zake). Hij schrijft : « *Alles wijst erop dat de radioactiviteit niet wordt opgewekt door een buiten de atomen gelegen oorzaak, want dan zou het verschijnsel geen dergelijke regelmaat kennen... waarop men nooit de kleinste uitzondering heeft kunnen vaststellen.* »

Bijgevolg – en ik onderstreep met de auteur deze waarschuwing van kapitaal belang – moet men in de zaak die ons bezighoudt radicaal alle hypothesen verwerpen die te vaak geformuleerd werden of in de toekomst nog zullen

Door fotosynthese wordt koolstof-14 opgenomen door planten en komt de stof in de voedselketen terecht. Door metabolische uitwisseling zal de verhouding gelijk blijven zo lang het organisme leeft, maar bij sterfte zal de hoeveelheid koolstof-14 door radioactief verval langzaam afnemen.

radioactief is en voorkomt in een constante verhouding van één triljoenste, dat wil zeggen één op duizend miljard van de massa van de vaste koolstof en dit zolang het leven duurt.

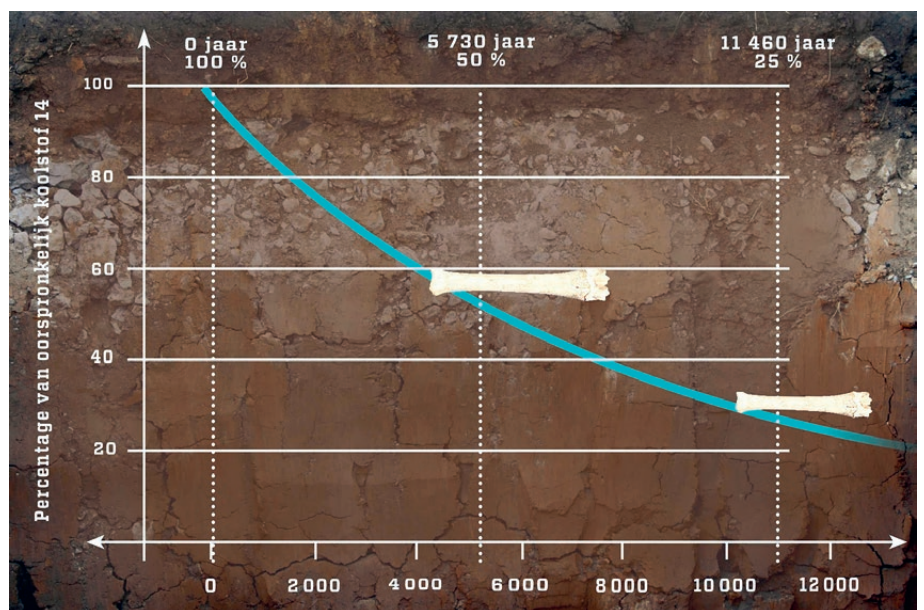
Dezelfde verhouding aan ¹⁴C vinden we terug in het koolstofdioxide van de atmosfeer en in elk levend organisme dat met de atmosfeer, direct of indirect, in verbinding staat. Op het constante karakter van deze verhouding steunt de hele methode. Want op het ogenblik dat het leven eindigt, verliest het dode organisme stapsgewijs zijn ¹⁴C zonder er terug aan te maken.

Koolstof-14 heeft een halveringstijd – de tijd die nodig is om de helft van zijn oorspronkelijke massa te verliezen – van 5730 jaar, ongeacht wat er chemisch met het materiaal gebeurt. Dat wil zeggen dat na 5730 jaar de helft van alle koolstof-14 is verdwenen, na tweemaal 5736 jaar driekwart en na 57.360 jaar 99,9%. Zo begon het vlas waarvan de Lijkwade geweven is zijn ¹⁴C-atomen te verliezen vanaf het ogenblik dat het geoogst werd. Gedurende een periode van 5730 jaar zal het de helft van zijn oorspronkelijke massa aan ¹⁴C verliezen, terwijl zijn isotopen ¹²C en ¹³C hun massa continu bewaren en voor het overige trouwens alles in dezelfde toestand blijft.

worden uitgebracht, namelijk dat de Lijkwade in de loop van haar geschiedenis in omstandigheden zou hebben verkeerd die de desintegratie van ¹⁴C vertraagd zouden hebben.

Bijgevolg is de theoretische berekening gemakkelijk. Zij laat toe uit de hoeveelheid ¹⁴C in een monster van het vlas de datum van de oogst te bepalen, die het vertrekpunt vormt van zijn onafwendbare en onomkeerbare desintegratie. Zo heeft Salet een vergelijkende tabel opgesteld van de ouderdom van de Lijkwade op verschillende tijdstippen en de overeenkomstige percentages aan ¹⁴C nog aanwezig in het lijnwaad.

Volgens deze tabel moet men vaststellen dat er aan de veroudering van 1958 jaar¹, op basis van

(1) Deze voordracht werd gehouden in 1988 en Christus stierf, volgens het exegetisch onderzoek uitgevoerd door broeder Bruno, in het jaar 30.

Koolstof-14 heeft een halveringstijd van 5730 jaar : na 5730 jaar is de helft van alle ¹⁴C verdwenen, na 11.460 jaar blijft er nog 25 % over enz.

een constante massa aan ^{12}C en ^{13}C die ons de oorspronkelijke massa aan ^{14}C laat kennen, een vermindering aan ^{14}C met 21 % beantwoordt; er blijft dus 79 % van de oorspronkelijke radioactieve massa aan ^{14}C over. Dit hadden we mogen verwachten van de meting door de drie labo's, vanuit de zekerheid dat de aankoop van een gloednieuwe lijkwade door Jozef van Arimatea in het jaar 30 – en dus, op enkele maanden of jaren na, de oogst van het vlas waarvan zij geweven is – plaatsvond, 1958 jaar geleden.

Kardinaal Ballestrero heeft de ruwe resultaten van de drie labo's niet gepubliceerd en zelfs niet hun statistisch gemiddelde. Hij heeft enkel aangegeven met welk tijdvak zij corresponderen: de 13de-14de eeuw, tussen 1260 en 1390. Een blik op de tabel van Salet geeft voor een dergelijke ouderdom een verlies van 7,6 % en dus een restant op dit ogenblik van 92,4 % van de primitieve radiokoolstof, zoals vastgesteld in de laboratoria.

Het gevolg is duidelijk en dramatisch. Het betekent aan de ene kant de overwinning voor de tegenstanders van de echtheid en aan de andere kant de diskwalificatie van alle geleerden die elk vanuit hun eigen discipline tot de authenticiteit besloten hadden. Het verschil tussen de cijfers is te groot om het te kunnen toeschrijven aan de onnauwkeurigheid van de metingen.

Als men het verschil maakt tussen de twee cijfers (92,4 – 79) bekomt men een verschil van 13,4 % ten opzichte van de oorspronkelijke massa. Maar als men voorbijgaat aan de wiskundige abstractie en terugkeert naar de fysische realiteit, dan stellen we vast dat het gehalte aan koolstof-14 dat correspondeert met de vaststaande ouderdom van de Lijkwade van 1955 jaar (op basis van het onderzoek door de STURP) 79 % bedraagt. Ten opzichte van dit percentage houdt het door de kardinaal meegedeelde percentage van 92 % een te grote overschrijding in, teveel om het verschil te wijten aan de onzekerheidsmarge van de metingen in de laboratoria.

WAT MEN WEL EN NIET KAN ZEGGEN

Bij gebrek aan enig verslag van de proeven kan er geen discussie gevoerd worden over de juistheid en de nauwkeurigheid van de telling van de aanwezige of verdwenen ^{14}C -atomen. Anderzijds staat ook de striktheid van de algemene wet van de radioactiviteit helemaal buiten kijf, want hierop kan in normale natuurlijke omstandigheden geen enkele door de wetenschap gecontroleerde uitzondering worden vastgesteld. De discussie kan dus slechts gaan over bijzondere ogenblikken in de geschiedenis van dit linnen, als men daarbij oorzaken van nucleaire wijziging – en dus oorzaken van fouten in de berekeningen – kan aanbrengen. Hierna volgen drie van die ogenblikken die vanuit theoretisch standpunt bekeken plausibel zijn:

– ofwel overschreed het gehalte aan koolstof-14 in de atmosfeer de wereldwijd toegelaten dosis van

10^{-12} op het ogenblik en op de plaats van de oogst van het vlas;

– ofwel heeft de Lijkwade in haar 1955 jaar oude geschiedenis door een externe oorzaak een heraanvulling ondergaan van radiokoolstof die overeenkomt met 13,4 % van haar oorspronkelijke massa en met het gedeelte dat er bij de metingen teveel was;

– ofwel heeft de miraculeuze gebeurtenis van de Verrijzenis van Christus, waarvoor de geheimzinnige warmtestraling die het lijnwaad geoxideerd heeft al een onloochenbare aanwijzing vormde, bijkomende koolstof-14 ogenblikkelijk verankerd, dus met een analoog effect als bij een thermonucleaire explosie.

Deze drie hypothesen verdienen bestudeerd te worden, al was het maar om te vermijden dat onze verbeelding op hol zou slaan, buiten de door de wetenschap afgebakende wegen...

Wij moeten er ons inderdaad voor hoeden overal mirakels achter te zoeken. We kunnen beter de ingenieur en wiskundige Georges Salet, die zeer voorzichtig te werk gaat, op de voet volgen in zijn doorlichting van mogelijke oplossingen: zowel degene die men verder dient te onderzoeken als de onmogelijke, de fantastische, die men moet uitsluiten om de verheven zaak die wij met recht verdedigen niet te compromitteren.

Aan alle geleerden « *die geloven in de echtheid van de Lijkwade, maar niet onderlegd zijn in de wetenschappen* » en die, om de Relikwie te verdedigen, « *buitensporige hypothesen over de radioactiviteit en de koolstof-14 zouden uitvinden en ondersteunen* », biedt Georges Salet zijn studie aan, in de hoop « *hen ervan af te brengen wetenschappelijk onaanvaardbare hypothesen aan te brengen. [...] In plaats van te zeggen: dat is er gebeurd, zeg ik liever: dat is zeker niét gebeurd, maar misschien wel het volgende* » (p. 6).

TE VERWERPEN OPLOSSINGEN

Een belangrijk surplus aan ^{14}C in de atmosfeer ?

Het is niet redelijk een hoger gehalte aan koolstof-14 dan normaal te veronderstellen op het ogenblik van de oogst van het vlas waarvan de Lijkwade geweven werd. Schommelingen in de kosmische straling zijn met zekerheid bekend; het optreden ervan wordt ingecalculeerd in de interpretatie van de ^{14}C -testen en de specialisten houden er rekening mee bij de dateringen. Maar:

« *Zelfs belangrijke wijzigingen in de kosmische activiteit gedurende cycli waarvan de lengte kleiner is dan die van de halveringstijd van ^{14}C , hebben weinig invloed op de hoeveelheid ^{14}C in de atmosfeer* » en dus ook op die welke aanwezig is in de levende organismen van de beschouwde periode (p. 33). Zo moet men ook « *de idee verwerpen dat de variatiecoëfficiënt van ^{14}C kan afhangen van de plaats* » van de oogst van het vlas.

De eerste mogelijke uitleg moet dus worden verworpen. Een eerste deur kunnen we sluiten.

Een tussentijdse verankering van koolstof?

De hypothese van een «*vervuiling van de H. Lijkwade*» door een of andere externe kracht in de loop van haar beslist bewogen geschiedenis is eveneens onredelijk.

De brand van 1532 leidde ertoe dat veel water op het doek werd gegoten: de koolstof zou het weefsel op noodlottige wijze doordrenkt hebben en daardoor zijn gehalte aan ^{14}C verhoogd hebben. Berekeningen bewijzen dat deze theoretisch geloofwaardige hypothese in dit geval niet houdbaar is: «*De zouten in het over de Lijkwade uitgestorte water kunnen geen gehalte aan ^{14}C hebben dat hoger is dan 1 [het normerende gehalte voor alle levende wezens]. Het water had in de Lijkwade een aanzienlijke hoeveelheid zouten moeten achterlaten dat volgens berekeningen zou moeten overeenkomen met 60% van zijn gewicht*», waardoor zij stijf zou moeten staan van het zout!

«*Het weefsel is daarentegen volmaakt soepel. De beschouwde hypothese moet verworpen worden.*»

Het roten van het vlas waarvan de Lijkwade geweven werd, suggereert een gelijkaardige hypothese, maar een eenvoudige redenering van het gezond verstand volstaat om haar te verwerpen:

«*Wil men spreken van een afzetting van koolstof in het vlas afkomstig van het water waarin het werd geweeft? Maar in de veronderstelling dat een dergelijke afzetting heeft plaats gehad, zou dit volgens de metingen de Lijkwade "verouderd" in plaats van "verjongd" hebben. Inderdaad, deze afzetting zou slechts kunnen voortkomen van bron- of rivierwater, dus grondwater. Het zou dan noodzakelijk ouder zijn en dus minder rijk aan ^{14}C dan het linnen*»... dat op dat ogenblik nog nieuw was!

Zo zou men ongetwijfeld nog andere, meer verleidelijke dan solide hypothesen van dezelfde aard kunnen verwerpen. Een tweede deur kunnen we dus blijkbaar sluiten.

Zou het tenslotte kunnen gaan om de "flash" van de Verrijzenis?

Laatste hypothese, opwindend voor de gelovigen, dwaas en uitzichtloos voor de wetenschappers en daarom ook door Georges Salet absoluut verworpen. De Verrijzenis van de Heer zou een thermonucleaire storm geweest zijn, waarvan alle miraculeuze aspecten van de H. Lijkwade het gevolg waren. Ik citeer volledig de reactie van Salet, vooraleer zijn besluit over te nemen, maar zonder de door hem opgegeven redenen te aanvaarden!

«*Het zou een grote dwaasheid zijn te denken dat Christus door*

te verrijzen de hoeveelheid koolstof-14 die zich van nature in de Lijkwade bevond zou verhoogd hebben.

«*Ik ben niet gekant tegen de idee dat de negatieve afdrucken op de Lijkwade en met name die van het gelaat van miraculeuze oorsprong zouden zijn en de Verrijzenis als oorzaak zouden hebben. Maar deze laatste is niets anders [sic] dan de overgang van het lichaam van Christus naar de glorie-rijke toestand. Jezus is ontsnapt [!] aan de linnen weefsels en het graf op dezelfde wijze [?] als toen Hij het Cenakel binnenkwam waarvan alle deuren gesloten waren (Jo 20, 19-26).*

«*Zeer zeker had Hij op wonderbare wijze, op het ogenblik dat Hij verrees, gelijk welke chemische verandering in het linnen kunnen veroorzaken, maar men ziet niet goed in met welk doel. Wilde Hij ons een valstrik spannen door de hoeveelheid ^{14}C te verhogen tot de juiste hoeveelheid nodig om de Lijkwade te situeren in het tijdperk dat door de tegenstanders van de echtheid werd vastgelegd? Dat is ondenkbaar*» (p. 35).

Paradoxaal genoeg geef ik de schrijver gelijk, tegen mijn vroegere opvattingen in; maar de door Salet gegeven verklaring, die mij onwaardig lijkt voor een wetenschappelijke geest, wil ik weerleggen. Hoe durft hij schrijven: «*de Verrijzenis is niets anders dan...*» en verder spreken over «*de glorie-rijke toestand van het lichaam van Christus*» met dezelfde zekerheid als iemand die spreekt over de vaste, vloeibare of gasvormige toestand van gelijk welk lichaam! Ik ben verontwaardigd...

Maar toch overtuigd. Hoezo? Juist omdat de povere uitleg van p. 35 gedragen wordt door de onmiskenbare kracht van zijn algemeen betoog op p. 21. Ik citeer:

«*Het onderscheid tussen "chemische reacties" en "nucleaire reactie" is fundamenteel... Alle reacties die zich voordoen bij levende organismen zijn*

De Amerikaan Willard Libby (1908-1980) ontwikkelde in 1949 de koolstof-14-dateringsmethode. In 1960 kreeg hij hiervoor de Nobelprijs scheikunde.

chemische reacties [onderstreept in de tekst] en tot aan de zeer recente uitvinding van de kernreactor zijn alle reacties door de mens opgewekt uitsluitend chemische reacties.

« Chemische reacties en nucleaire reacties verschillen hierin: **de atoomkernen blijven onveranderd bij chemische reacties** [onderstreept in de tekst] waar alleen de elektronen tussenkomen die rond de kernen draaien op een aanzienlijke afstand... In alle chemische reacties trekken de kernen zich in zekere zin terug in hun perfecte afzondering, onverschillig tegenover alles wat er rondom gebeurt... Men mag dit niet vergeten: het zijn niet de kernen die aan de atomen en de moleculen hun scheikundige eigenheid geven, maar alleen de dynamische en ingewikkelde structuur van het geheel van elektronen en kernen.

« De kernreacties daarentegen raken de kernen zelf. Maar men kan hierop niet gemakkelijk inwerken. Zij kunnen slechts gewijzigd worden door drie oorzaken: 1° de botsing met andere kernen, die zich slechts kan voordoen bij fantastisch hoge druk en temperatuur, namelijk in de zon en de sterren, de atoombommen en de deeltjesversnellers; 2° de botsing van neutronen (kernreactoren en -bommen); 3° de werking van kosmische straling in de hogere atmosfeer.

« Met uitzondering van deze drie gevallen blijven de kernen identiek dezelfde en geen enkele externe handeling kan ze wijzigen. Zij manifesteren zich slechts door hun massa en hun positieve elektrische lading. Het zijn dus dingen die gehoorzamen aan alle wetten van de mechanica en het elektromagnetisme » (pp. 21-22).

DE VERRIJZENIS HEEFT NIETS MET HET "NUCLEAIRE" TE MAKEN

Een tijdje geleden heb ik een samenvatting gegeven van een *Nota over de datering door koolstof-14* die een andere oud-student van de Polytechnische School op mijn verzoek had opgemaakt. De deskundigheid inzake thermonucleaire fysica van deze geleerde verdient alle vertrouwen, evenals zijn katholiek geloof dat minstens op dezelfde hoogte staat als zijn wetenschappelijke kennis. Ik haal hieronder het eerste deel van zijn besluit aan:

« Alles wat voorafgaat, zijn slechts niet geverifieerde of zelfs niet te verifiëren hypothesen, die veel van hun gewicht verliezen als men stilstaat bij de "uitstraling" (om een menselijk woord te gebruiken) van de Verrijzenis. Welke storm van protonen en neutronen is misschien gepaard gegaan met de thermische straling die een verklaring biedt voor de afbeelding die wij kennen? Men zal het nooit weten, ook al zal de Lijkwade ons misschien op een dag een idee geven van die thermische straling en de ermee samenhangende radioactiviteit. »

De bescheidenheid van deze geleerde ten over-

staan van de meest mysterieuze gebeurtenis in de hele wereldgeschiedenis trok mij aan. En toch kies ik tussen die twee polytechnici definitief voor de afwijzing door de ene (Salet) boven de evenwichtige veronderstelling van de andere: indien een wetenschapper op grond van bewijzen kan en moet toegeven dat een "thermische straling" aan de basis ligt van de afdruk op de Lijkwade, dan kan en mag hij om geen enkele reden een "hiermee samenhangende radioactiviteit" veronderstellen, die op zichzelf een mirakel zou vormen... en met welk opzet? Toch niet om het gehalte aan ^{14}C met 17% van het gehalte dat men had moeten bekomen te verhogen en ons, zoals Salet het ironisch zegt, aan handen en voeten gebonden in het kamp van de tegenstanders te gooien, midden in de 14de eeuw. Neen, dat zou al te dom zijn!

Vandaar mijn formeel en definitief besluit. Elke wijziging van de Lijkwade is mogelijk in de chemische structuur van haar materie, want alleen deze kan door uitwendige krachten beïnvloed worden. Het dynamische evenwicht van de atoomkernen daarentegen valt daarbuiten en kan niet gewijzigd worden, tenzij door het equivalent van kernsplittingen in onze atoomindustrie. Daarvan vindt men geen enkel spoor terug en men kan er ook geen reden voor opgeven. Wat de mirakels betreft, deze hebben een eigen impact op de zichtbare wereld en hun betekenis is vatbaar voor het verstand dat door het geloof verlicht wordt.

De Verrijzenis van Christus als lichamelijk, zichtbaar en tastbaar feit kan en moet een zeker effect gehad hebben op de omringende voorwerpen, zoals zij daarna ook zou hebben op de personen die als getuigen zullen gekozen worden. Het effect op de Lijkwade veronderstelt oorzaken van fysische en scheikundige aard, zoals de gewichtloosheid en de straling in een eenrichtingsbundel, met opmerkelijke thermochemische uitwerkingen.

De uitwerking op personen veronderstelt een felle lichtstraling, in staat om te verblinden of zelfs blind te maken, zoals bij Saulus op weg naar Damascus. Het is dus geen dwaasheid te veronderstellen dat op het ogenblik van de Verrijzenis vanuit dat Lichaam, en meer nog vanuit het Gelaat, een bundel hevige warmte is uitgegaan die in staat was om het vocht in het doek te doen verdampen. En uit de manier waarop dit gebeurde, kunnen wij opmaken dat deze straling volkomen beheerst werd, zowel in intensiteit als inzake de richting: **ze werd bijgevolg geleid door een intelligentie en een macht van bovenmenselijke aard**, met als resultaat een oppervlakkige en geschakeerde bruinkleuring van het weefsel en een volmaakte afbeelding van de vorm en het uitzicht van het Lichaam.

Zoals eertijds ons dienstmeisje Alice per vergissing met een te hete bedpan brandsporen naliet op de lakens van mijn grootmoeder, zo werd ook de Lijkwade getekend: enerzijds door een ongeluk

met gloeiende wierookkorrels of een hete pook en vervolgens door de brand van 1532... en anderzijds, volgens dezelfde fysisch-chemische processen, maar in een totaal andere hoedanigheid en met een andere bedoeling, door de afdruk van het Lichaam van de goddelijke Gekruisigde.

Dit mirakel wekt bewondering door zijn kwaliteit en betekenis. De kortstondige, zachte, intelligente warmtestraling, die ons dit duidelijk teken van de Verrijzenis naliet, is volgens ons waardig om geplaatst te worden onder de wonderen van het Evangelie, licht voor onze ogen, warmte voor ons hart.

Daarentegen zou een thermonucleaire reactie, die het linnen verrijkt zou hebben met een "vervelend" surplus aan koolstof-14, een machtig wonder zijn, maar zonder betekenis voor ons. Deze reactie zou een uitstraling van energie geveerd hebben die vergelijkbaar is met die van kosmische straling. Ze zou als een regen van neutronen vanuit het verrijzende Lichaam ingewerkt hebben op de in het linnen aanwezige stikstof, om vervolgens koolstof-14 te genereren die het lijnwaad dan door fotosynthese zou vastgelegd hebben, omdat het gedurende een ogenblik opnieuw de eigenschappen van een levend organisme zou gekregen hebben...

Zou het Lichaam van Christus neutronen als een sterrenregen in zijn Lijkwade uitgezaaid hebben? Maar de tegenwerping van Salet in dit verband is toch afdoende en we hernemen ze hier nogmaals: waarom zou het effect van deze verrijking van de Lijkwade, namelijk een verhoging van 17% van het normale gehalte, de goddelozen in de kaart spelen om hun stelling van een middeleeuwse vervalsing door te duwen?

« HET IS TE MOOI OM WAAR TE ZIJN ! »

Ja, het is te mooi om waar te zijn, die sensationele overeenkomst van data. Aan de ene kant de wonderbaarlijk convergerende data van de drie laboratoria die alle uitkomen rond de gemiddelde datum van 1325, ondanks het onderling overeengekomen mistgordijn dat ze opgetrokken hebben door te weigeren hun gedetailleerde rapporten vrij te geven. Aan de andere kant het jaartal dat de modernistische historicus kanunnik Ulyse Chevalier (1841-1923) indertijd aan de publieke opinie heeft opgelegd: volgens hem werd de pseudo-lijkwade in 1355 "gefabricerd"; daarvoor baseerde hij zich uitsluitend op de brief toegeschreven aan Pierre d'Arcis...²

Stel jullie de kreten van verontwaardiging van de wetenschappelijke wereld voor indien de drie labo's met hun approximatieve data in de eerste eeuw van onze tijdrekening waren uitgekomen!

Men zou moord en brand geschreeuwd hebben en van "bedrog" gesproken hebben... terwijl de objectieve en met tal van argumenten bewezen

juistheid van deze datering vaststaat als een paal boven water!

Het door de drie labo's bekend gemaakte jaartal van ca. 1325, tegen alle andere bewijzen in, kan enkel het gevolg zijn van een onderling geheim akkoord tussen de uitvoerders van de proef. Deze zogenaamde relikwie is niets anders dan een middeleeuws bedrog dat opdook in de 14de eeuw in Lirey, beweert Ulyse Chevalier. Het is een schilderij uit de middeleeuwen, zegt McCrone. Wel, antwoorden de laboratoria door toedoen van kardinaal Ballestrero, het is precies in die periode dat het vlas waarvan de Lijkwade gemaakt is, geoogst werd; het is de koolstof-14 die het ons garandeert!

Dat riep bij mij plots een herinnering op. Tijdens de *Chantiers de Jeunesse* waaraan ik deelnam, in 1942, kwamen er muilezeldrijvers Valchevrière bevoorraden. Zij hadden 150 liter wijn in Villard-de-Lans opgeladen, wat door mij gecontroleerd was, en kwamen de avond daarop terug in het kamp aan met 180 liter in hun vaten... Tijdens het transport was de wijn toegenomen in gewicht en volume! Het was te mooi om waar te zijn... Ik was jong en naïef. De kok van het kamp was dit minder en legde mij het feit *wetenschappelijk* uit: ze hadden er zoveel van verkocht, uitgedeeld en gedronken (die laatste "correctiecoëfficiënt" konden we ter plekke nagaan!) dat zij op de drinkplaatsen die zich langs de boswegen bevonden de vaten opnieuw met water hadden bijgevuld om er zeker van te zijn genoeg te hebben. Maar "*trop is te veel*"!

Het feit van de convergentie van de drie foutieve data opgegeven door de tegenstanders van de H. Lijkwade roept duidelijk vragen op. Als twee leerlingen een juist antwoord geven, hebben ze daarom nog niet van elkaar afgeschreven. Maar als acht leerlingen die dicht bij elkaar zitten hetzelfde verkeerde antwoord geven, dan hebben zij elkaar dat antwoord wél doorspeeld!

Vandaar mijn twijfels – louter theoretisch, ingegeven door de kansberekening! – over de objectiviteit van de drie resultaten en mijn zeer eenvoudige hypothese: zij hebben zulke hoge cijfers bekomen voor het gehalte aan koolstof-14 dat de interpretatie van hun resultaten zeer recente, té recente data gaf, die een voor de hand liggend anachronisme inhielden. De statistische commissie, belast met het verfijnen en het harmoniseren van de drie resultaten, wierp een blik op de algemeen gekende geschiedenis van de Lijkwade en heeft de resultaten vervolgens *verouderd*. Om niet voor schut te staan en te kunnen uitpakken met een realistische ouderdom, moest men minstens teruggaan tot de 14de eeuw!

Laat ons terug verwijzen naar de door Georges Salet opgestelde tabel. Een desintegratie met 7,6%

(2) Over dit onbetrouwbare memorandum zie deel 1, voetnoot 5.

van de initiële massa aan ^{14}C correspondeert met een veroudering van het linnen van 650 jaar. Dat is het door de kardinaal meegedeelde resultaat... Maar stel dat zij met hun apparaten slechts een aantal atomen geteld hadden dat overeenkomt met 6 %, dan hadden ze een ouderdom van 511 jaar moeten toegeven en de volgende berekening moeten maken voor de datum van de oogst van het vlas : $1988 - 511 = 1477$. In 1477 was de Lijkwade echter sinds lange tijd in handen van de hertogen van Savoie en werd ze in het openbaar vereerd door het volk.

De koolstofspecialisten zouden zich belachelijk gemaakt hebben als ze met het jaar 1477 afkwamen. En dus manipuleerden ze het resultaat met 1,6 % aan ^{14}C ... zoals mijn muilezeldrijvers, die voor hun teveel aan 30 liter wijn als straf kaalgeschoren werden !

MIJN ZUIVER THEORETISCH BESLUIT

Als men, zelfs van op afstand, de duizenden risico's kent waardoor vergissingen mogelijk zijn bij dergelijke tellingen, dan dringt zich een eerste zekerheid op : tot dergelijke experimenten zou men moeten overgaan zonder enige hoogdravendheid, zonder campagne in de media en vooral zonder enige geheimdoenerij. De labo's hadden hun ruwe resultaten moeten geven zonder dat ze zich moesten bekommeren om het gevolg ervan, de lof of de blaam, de tevredenheid of de woede van de ene of de andere partij.

Men had aan iedereen de zorg en de totale vrijheid moeten laten voor de interpretatie van de atoom- of elektronentellingen, elk volgens zijn eigen methoden, theorieën of vergelijkende tabellen, om er onder zijn eigen verantwoordelijkheid verschillende dateringen uit af te leiden, die alleen maar plausibel zouden zijn... als ze bijgestuurd konden worden op basis van gegevens van andere wetenschappen of door nieuwe experimenten uitgevoerd op andere monsters. Ik herinner er nochtans aan dat de munt van Pontius Pilatus op het ooglid het voor alle wetenschappers van de wereld zou halen op elk ander dateringsmiddel en in het bijzonder op de koolstof-14 ! Maar neen, er is sprake van een bitter bestreden relikwie van de Kerk...

De personen die aanvaard hebben tot deze dateringstechniek over te gaan, van kardinaal Ballesstrero tot de eigenaars en de beheerders van de laboratoria, hebben zich slechts in een dergelijke onderneming kunnen storten na onderling akkoord te zijn gegaan over een nauwe, geheime, onafgebroken en strikte samenwerking. Die moest verhinderen dat ze zich voor altijd belachelijk zouden maken voor de wereldopinie en vooral binnen de rationalistische middens. Bijgevolg zijn het niet de machines die hun wetten gedictieerd hebben aan de mensen, maar de mensen, hun wetenschappelijke en kerkelijke "maffia's", die de resultaten van

de machines zodanig gemanipuleerd en bijgestuurd hebben dat de uitdaging waar ze voor stonden uitliep op hun eigen eer en algemene voldoening.

Nu rest er ons nog de publicatie te eisen van de analytische verslagen van de drie laboratoria en eveneens die van de commissie van het Metrologisch Instituut Colonetti in Turijn, die belast was met de interpretatie van de resultaten. Daarbij hopen we dat ze allemaal « *volledig en gedetailleerd zullen zijn, zodat ze niets in het duister laten* » (Salet, p. 31).

Nog vooraleer over te gaan tot de studie van wat er zich precies heeft afgespeeld, moeten we stellen dat de koolstof-14-test onder de sindonologische onderzoeksmethoden voor ons de moeilijkste en de meest onzekere is. Het was een grove misstap deze methode te verkiezen boven alle andere, gezien haar niet te vatten en gedeeltelijk oncontroleerbaar karakter.

Wij stellen de wetenschappelijke waarde van de koolstof-14-datering niet in vraag. Maar wij klagen wel iets ongezonds, iets goddeloos aan in de halsstarrigheid waarmee de rationalistische onderzoekers en de modernistische theologen zich achter deze methode proberen te verschansen. Zij hopen zo te kunnen blijven twisten en te weigeren de waarheid aan te nemen over het voorwerp dat door de eeuwen heen altijd gehouden is voor wat het ook werkelijk is : **de H. Lijkwade van Jezus Christus.**

Hoe zou Onze-Lieve-Heer zich vandaag richten toe een wetenschapper ? Ik durf een poging wagen :

« Ik heb je toegestaan ver genoeg door te dringen in de wetten die mijn Schepping beheersen opdat je in staat zou zijn mijn Beeltenis te ontdekken en te herkennen en zo je geloof te versterken in mijn Waarheid, zoals die wordt uitgedrukt door wat mijn evangelisten geschreven hebben.

« Maar je hoogmoed heeft de bewijzen die Ik je gaf willen natrekken. Het middel waarvan je zo zeker was, liet je stranden bij iets onwaarschijns. Denk je werkelijk dat Ik toegestaan zou hebben dat een sterveling, dertien eeuwen na Mij, de vanzelfsprekende tekenen van mijn Kruisiging zou kunnen na-apen ?

« Alles is omgeslagen toen, in de duisternis van het graf, mijn Goddelijke Persoon met macht en glorie terug zijn lichamelijke leven heeft opgenomen, daarbij mijn Beeltenis nalatend op mijn Lijkwade door een daad waarvan jij nooit de geheimen zal doorgronden.

« Houd op met die drukdoenerij rond mijn Beeltenis ! Val op je knieën en vereer haar. Breng dank aan mijn Vader omdat Hij toegestaan heeft dat op hetzelfde ogenblik van je Verlossing jullie een teken werd nagelaten dat even zeker is voor de ogen van de nederige als verwarrend voor de geest van de hoogmoedige. »

TOTALE APOLOGETIEK

6. HET MYSTERIE VAN HET LEVEN

In het vorige hoofdstuk waren wij verbijsterd door de voortdurende achteruitgang van energie, door de slijtage van de kosmische energie – ook al gebeurt dat op een zeer lange tijdschaal – die uiteindelijk de dood als eindpunt heeft. Voor onze energie-uitwisselingen zal er ooit een dag komen waarop er nergens nog energie zal zijn. Dat ligt heel, heel ver in de toekomst en houdt ons niet direct bezig, maar toch hangt er een soort pessimisme over: de aantrekkingskracht van de dood. Vandaag echter betreden we het mysterieuze universum van het leven!

HET leven! Dat is precies het tegenovergestelde van wat we vorige keer bestudeerden. Leven betekent uitvinding, ongrijpbaarheid, het scheppen van het onwaarschijnlijke. Het betekent uitbreiding, een “steeds grotere complexiteit” zoals Teilhard de Chardin zei. Leven is een innerlijke vorm, een spontaniteit; het is het tegenovergestelde van alles wat we tot nu toe zijn tegengekomen.

De geleerden uit de oudheid hadden dat goed begrepen. Zij zagen het leven als een immanente organiserende kracht. Zij bewonderden het leven enorm, maar slaagden er niet in de aard, de principes of de wetten ervan te doorgronden. Ze beperkten zich tot het classificeren van soorten. In de middeleeuwen zette Albertus de Grote het werk van Aristoteles voort in die poging om soorten te classificeren.

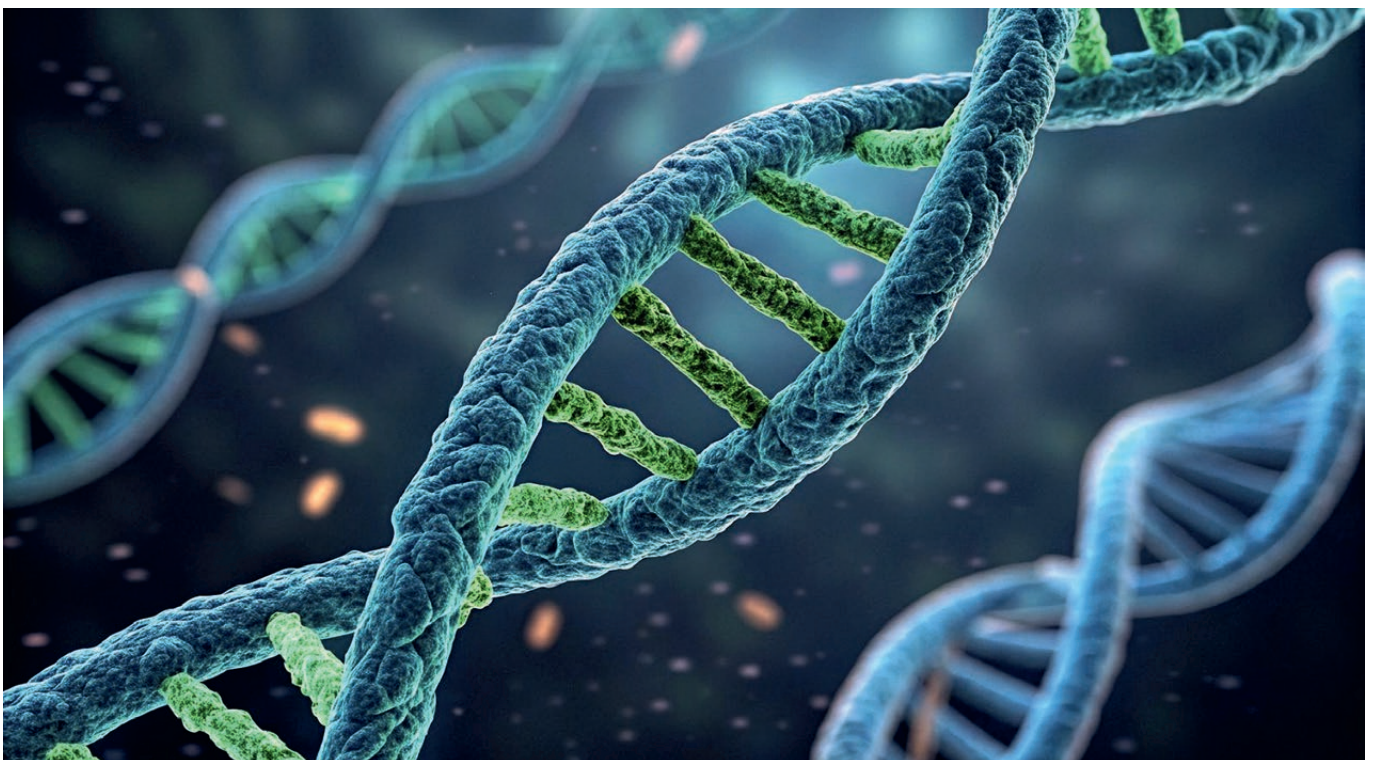
DETERMINISME OF CREATIVITEIT ?

Pas in de achttiende eeuw vond de wetenschap plots een manier om het geheim van het leven bloot te leggen. De eerste was een Nederlander, met al zijn microscopen: **Antoni van Leeuwenhoek**. Hij formuleerde de theorie van het *preformationisme*, die stelt dat leven voortkomt uit leven, omdat

in het zaad van een levend wezen reeds in miniatuur het volledig georganiseerde wezen aanwezig is, dat zich enkel nog hoeft te ontwikkelen via het bloed van de moeder, om zo te zeggen. Er is geen echte schepping; het leven loopt op rails. Elk levend wezen geeft aan het volgende de miniatuurversie door van wat het zal worden. Het hoeft alleen nog maar te groeien.

Stel je voor wat dat na enkele generaties betekent, aangezien ze allemaal in elkaar zouden zitten als Russische matroesjka-poppen! Toch was het een buitengewoon geniale gedachte, die tot in onze tijd invloed zou behouden en zelfs deels waar bleek te zijn.

Ondertussen ontwikkelde de Duitser **Caspar Friedrich Wolff** een totaal andere theorie over het leven: de *epigenese*. Voor de aanhangers van het preformationisme kopieert het leven voortdurend zichzelf, generatie na generatie. Er ontstaat enkel leven uit ander leven en elk individu behoort noodzakelijk tot de soort van zijn voortbrengers. Er bestaat dus een soort determinisme van het leven. Het leven is geen goddelijke kracht, geen totale uitvinding, geen “scheppende evolutie” zoals Bergson het uitdrukte. Het wordt systematisch geleid langs de sporen van de erfelijkheid.

De DNA-molecule, die in alle levende cellen de basis voor de erfelijkheid vormt.

« Nee, » zei Wolff, « het leven is epigenese. » Toen hij onder de microscoop een levende cel aan het begin van haar ontwikkeling bestudeerde, zag hij duidelijk dat die cel *niet* het miniatuurtje was dat Van Leeuwenhoek zorgvuldig in zijn wetenschappelijke boeken had getekend. Nee, het was een cel zonder enige zichtbare georganiseerde structuur. Die cel deelt zich en terwijl de cellen zich vermenigvuldigen, structureren zij zich en vormen zij uiteindelijk een organisme. Er is dus sprake van schepping. Het meerdere ontstaat uit het mindere. Het leven brengt méér voort uit minder, het leven is als het ware scheppend.

Een groot wetenschapper die vandaag vrijwel vergeten is, de Zwitser **Charles Bonnet**, probeerde deze twee stromingen met elkaar te verzoenen. Enerzijds kopieert het leven zichzelf en lijkt het daardoor enigszins op een materieel mechanisme. Anderzijds gaat het om een heel bijzondere en bewonderenswaardige energie waarmee nieuwe vormen worden uitgevonden.

Zo ontdekte men op een dag de molecule, de bouwsteen van alle levende wezens. Alle levende organismen – van virussen en bacteriën tot planten, dieren en de mens – bestaan uit één enkele bouwsteen of uit een opeenstapeling van zulke bouwstenen, volgens een uiterst opmerkelijke structuur. De biologie werd moleculaire biologie.

En juist toen men zich zulke vragen stelde over het leven, ontdekte men in de kern van de cel het beroemde DNA, het desoxyribonucleïnezuur. In alle chromosomen die de genen dragen, bevindt zich de programmering van de soort. Daarmee keren we terug naar Van Leeuwenhoek en zijn preformationisme. Ieder van ons draagt, dat weten we nu heel goed, in zijn oorspronkelijke cel een volledig klein boek mee ; beter nog : een volledige bibliotheek van miljarden elementen waarin de structuur van het individu besloten ligt. Het leven doet niets anders dan dat programma uitvoeren, die oorspronkelijke genetische informatie realiseren.

We bevinden ons dus opnieuw in een vorm van determinisme. Iedere mens wordt opgebouwd volgens een programma dat half van de vader en half van de moeder afkomstig is, zonder enige echte uitvinding. Dat noemde men en noemt men nog steeds het *fundamentele dogma* : het DNA beheerst de volledige ontwikkeling van het organisme en van het individu.

DARWINISME VS. LAMARCKISME

Tegelijkertijd ontdekte men via de paleontologie dat levende wezens van verschillende soorten toch zeer gelijkaardige morfologische en fysiologische kenmerken bezitten. Hoe meer men levende wezens classificeerde, hoe duidelijker men zag dat hun verschillen hen tegelijkertijd dichter bij elkaar brachten en weer van elkaar verwijderden, alsof ze samen een waaier vormden die men bovenaan zou willen samenbrengen. Daaruit ontstonden de evolutietheorieën.

Het is eigenlijk vrij eenvoudig om enig licht te werpen op deze ingewikkelde theorieën. Zoals Van Leeuwenhoek stelde dat levende wezens de rails van hun erfelijkheid volgen en zoals wetenschappers zeggen dat het DNA de informatie bevat die het kind in

de moederschoot ontwikkelt volgens een programma dat reeds in de eerste cel vastligt en waaraan het volledig onderworpen is, zo was ook **Charles Darwin** – in tegenstelling tot wat velen denken – in wezen een uitgesproken preformationist.

Volgens Darwin werden levende wezens volledig gedreven om het plan van hun soort te verwezenlijken, binnen een absoluut fixisme dat uit de diepste oudheid stamde en eeuwig zou voortduren. Tenzij er een ongeluk gebeurde, zei hij. Tenzij er *toevallig* een afwijking optrad, een *toeval* waardoor een nieuwe vorm verscheen. Door zulke toevallige afwijkingen zouden nieuwe vormen ontstaan, waarvan de best aangepaste in de strijd om het leven zouden overwinnen. Zo bouwde Darwin, vanuit dat fundamentele fixisme, zijn volledige evolutietheorie op.

Ook vandaag nog zijn vele wetenschappers ervan overtuigd dat het volledige plan van het leven in het DNA vervat zit. Met **Jacques Monod** en anderen verklaren zij dat, wanneer er een “foutje” optreedt bij de reproductie van het DNA, er een verandering ontstaat – en dat dit niet noodzakelijk een monster voortbrengt. Soms zou het zelfs een iets verbeterde soort kunnen opleveren. Door opeenvolgende toevallige verbeteringen zouden zo nieuwe soorten ontstaan en dat zou de evolutie verklaren. Dit noemt men het neodarwinisme.

Het neodarwinisme is echter veroordeeld door de waarschijnlijkheidsleer (**Georges Salet**), maar ook door experimenten. De Japanse onderzoeker **Motoo Kimura** stelde in 1968 vast dat fouten in de replicatie van DNA doorgaans neutraal en onbeduidend zijn. Ook **Pierre-Paul Grassé** toonde aan dat het absoluut onmogelijk is om bv. de evolutie van de paardenhoef te verklaren als een opeenvolging van toevalligheden. Kortom, het neodarwinisme houdt geen steek.

Wat blijft er dan over? Het lamarckisme, vernoemd naar **Jean-Baptiste de la Marck** (1744-1829). Grassé heeft deze grote Franse wetenschapper gerehabiliteerd en aangevuld. Hij liet zien dat het DNA, in tegenstelling tot het fundamentele dogma, niet altijd alle informatie van bovenaf oplegt aan de cel. Er bestaan ook signalen vanuit de cel zelf, vanuit het cytoplasma en het cytoplasmatische DNA, die invloed uitoefenen op het DNA in de celkern. Zo zou er een voortdurende wisselwerking bestaan tussen het levende wezen en zijn omgeving, waardoor het organisme zich aanpast. Dit neolamarckisme houdt de idee in dat het leven veel rijker en grootser is dan de materialistische en atheïstische denkers van het (neo)darwinisme willen erkennen. Het leven loopt niet simpelweg op rails. Het leven is een wonder.

Het is een wonder dat gedeeltelijk een vooraf bepaald plan volgt, waardoor zee-egels bv. miljoenen jaren lang vrijwel onveranderd kunnen blijven, wat inderdaad wijst op een zekere vastgelegde structuur. Maar af en toe hervindt het leven zijn vrijheid en schept het nieuwe vormen, als antwoord op nieuwe geologische of klimatologische omstandigheden. Het leven blijft een voortdurende en verrassende uitvinding.

HET FEIT VAN DE EVOLUTIE

Daarom zei ik jullie vier jaar geleden al dat, als God bestaat, Hij evengoed miljoenen soorten één na één kan hebben geschapen. Hij kan zich elke ochtend hebben beziggehouden met het creëren van enkele nieuwe soorten, waarom niet? Uiteindelijk is Hij de Schepper. Of Hij nu elke soort afzonderlijk heeft gemaakt, volgens een absoluut fixisme, of dat Hij ooit het leven heeft geschapen en het mogelijkheden heeft meegegeven die ons verstand te boven gaan, zodat alles zich vervolgens als een automatische fabriek door miljoenen jaren heen heeft ontwikkeld – in beide gevallen blijft God de Schepper. Dat is het eerste punt.

Ten tweede dwingen de kennis van de vergelijkende biogenese, de paleontologie en alle wetenschappen van het leven mij tot de conclusie dat de evolutie een feit is. De verklaringen van Darwin en het neodarwinisme vind ik absurd, maar omdat de evolutie een feit is, rest ons niets anders dan de werkelijk onbegrijpelijke rijkdom van het leven te onderzoeken: hoe het nieuwe vormen voortbrengt, trouw blijft aan grote basistypen en plots toch nieuwe, meer volmaakte en meer complexe vormen scheidt.

We moeten goed begrijpen (en dit voeg ik toe aan Grassé) dat er zelfs in de kleinste zee-egel of zijderups een "ziel" aanwezig is, een beginsel dat ik spiritueel zou noemen. Er bestaat een principe dat het DNA, dat als informatie of als een boek fungeert, omzet in de structuur van de materie. Er is dus iets dat meer is dan louter fysica en chemie: dat is de ziel volgens Aristoteles. Deze ziel verwezenlijkt, op basis van de informatie die zij volledig terugvindt in alle genen en chromosomen van het DNA, het plan van het levende wezen tot in detail.

Die ziel bezit niet alleen de wil om het individu vorm te geven; men moet haar ook een andere mogelijkheid toeschrijven, niet afkomstig van haarzelf, maar van God, namelijk de zorg voor de vervolmaking van de soort. Meer nog, in iedere dierlijke ziel bestaat een soort aantrekkingskracht, een drang naar het verschijnen van nieuwe en complexere soorten. Zoals de vissen die uit de oceaan kwamen en een dubbel ademhalingssysteem begonnen te ontwikkelen, zoals de longvissen vandaag nog hebben. Ze waren niet langer volledig vissen, maar konden dat nog gedeeltelijk zijn, terwijl ze al reptielen werden die konden ademen. Dat staat ingeschreven in de fossielen. Het is dus een kracht van het leven zelf.

Dat betekent niet dat het leven god is, maar wel dat God aan het leven een evolutiekracht heeft gegeven waarvan wij de verbaasde getuigen zijn.

Waar komt dat vandaan? Uit enkele primitieve beginvormen, uit bepaalde ordeningen van de materie die het ontstaan van leven mogelijk maakten – uiteraard niet zonder Gods hulp! Hij is overal aanwezig in die indrukwekkende automatische fabriek van de biosfeer. Wetenschappers reconstrueren voor ons de mechanismen ervan. Het is overduidelijk dat het leven geleid wordt. Het bezit een kracht die het steeds hoger doet opstijgen, die het heel het universum laat bevolken. En aan de top: DE MENS!

WETENSCHAPPELIJKE VERWORVENHEDEN EN VRAGEN

Het is evident dat heel het leven gedurende miljoenen jaren naar de mens toe is geëvolueerd. De mens is werkelijk de koning van de schepping. Nu hij op aarde verschenen is, zich ontwikkeld heeft en een plantaardig en dierlijk universum aantroef dat klaarstond om hem te dienen, waar gaat hij dan heen? Wat is zijn bestemming?

Als ik aalmoezenier van wetenschappers zou zijn, of hun collega, dan lijkt het mij dat juist met betrekking tot dit soort vragen de apologeet zijn plaats moet innemen. En welke taal moet hij spreken? Een taal die aan hun verwachtingen tegemoetkomt door te vragen: waar komt dit alles vandaan en waar gaat het heen? Dat vergt een moment van concentratie. De wetenschapper moet even alle mechanismen vergeten en zich richten op de grote hypothesen: het oerelement, het uitdijende heelal, het probleem van de oorsprong.

Dat probleem van de oorsprong vindt men terug in boeken van eerlijke wetenschappers, gelovig of ongelovig. Zij weten dat ze dit probleem nooit volledig zullen oplossen. Zelfs als het oer-atoom, aan het begin van onze zich ontwikkelende geschiedenis, het resultaat zou zijn van een eerdere concentratie (zoals Sovjetwetenschappers beweerden om zo te ontsnappen aan het gevaar in God te moeten geloven), zelfs als een vorig universum uiteindelijk in dat oorspronkelijke atoom zou zijn samengeballd, dan nog blijft de vraag: wat zette alles opnieuw in beweging? Wie gaf de energie opnieuw leven? Wie veroorzaakte die nieuwe explosie?

In werkelijkheid hebben wij geen enkel bewijs, en de Sovjetwetenschappers evenmin, dat het oorspronkelijke atoom uit onze hypothese het eindresultaat van een eerdere cyclus was. Dus moet men erkennen dat er hoe dan ook een eerste oorspronkelijk atoom en een eerste explosie geweest moeten zijn. Maar wie kan iets uit het niets voortbrengen? Dat is schepping. Wij zien God aan het werk en in het boek *Genesis* staat duidelijk geschreven dat God alles uit niets heeft geschapen. "In den beginne schiep God hemel en aarde." Hij schiep het licht en wij mogen denken dat dit licht die eerste explosie was, die eerste schitterende uitbarsting van het oer-atoom.

De wereld ontwikkelt zich. Zal dat eeuwig doorgaan? De H. Petrus zegt ons dat de huidige wereld, de huidige hemel en aarde, door vuur zullen vergaan. Maar meteen daarna zegt hij dat er een nieuwe hemel en een nieuwe aarde zullen zijn. Hier ziet men hoe lui christenen soms zijn in hun verbeelding en in hun interpretatie van de Openbaring. Hoeveel christenen denken dat dit universum, met zijn spiraallevels, sterrenstelsels en in het bijzonder onze aarde, eeuwig zal blijven bestaan? Men zegt: "We gaan naar de Hemel" en daarmee is de zaak afgedaan, zonder zich af te vragen wat die Hemel eigenlijk is.

Denken jullie werkelijk dat God op een dag tegen dit immense, complexe heelal, waarvan onze twintigste eeuw pas het allereerste begrip heeft ontdekt,

zou zeggen : “Goed, het is afgelopen, terug naar het niets”? Dat denk ik niet. In elk geval waren de Joden geen Grieken ; ze stelden zich niet tevreden met ideeën, maar hebben ons een gevoel voor het concrete nagelaten dat onze moderne wetenschappers zo waarderen. De materie zal blijven bestaan, misschien getransformeerd, maar ze zal blijven bestaan.

Terug naar onze aarde. Waarheen leidt deze materie, met haar energie die voortdurend aftakelt en degradeert ? Ook daar kan men denken dat alles naar de dood leidt. Maar als men trouw blijft aan het christelijke geloof en zich tot de godsdienst wendt om te begrijpen wat dit alles betekent, dan stoot men op de woorden van Sint-Paulus in de *Brief aan de Romeinen* : deze wereld is onderworpen aan de vergankelijkheid, zij is getroffen door de zonde als gevolg van de zonde van de mens. Daarom is deze wereld in voortdurende aftakeling. Maar wat zou voor God gemakkelijker zijn dan de zaken om te keren ? En als er een regeneratie van energie komt, dan zal deze wereld zich in de toekomst omvormen en verheerlijkt worden.

Laten we nu kijken naar de levende wezens, naar die schitterende evolutie van dierlijke vormen... en helaas ook naar de verschrikkelijke slag die onze moderne beschaving toebrengt aan die oneindige verscheidenheid aan soorten. Vele soorten zijn verdwenen en er is zelfs sprake van massale uitsterving. Men probeert hier en daar nog een soort te redden, terwijl duizenden andere verdwijnen ten gevolge van menselijke technologie en de verwoestingen van de industrialisatie. De rijkdom van het leven, de biosfeer zelf, sterft voor onze ogen uit. De dood slaat toe.

EEN NIEUWE VISIE OP DE VERRIJZENIS

Zal er dan geen verrijzenis zijn ? Zou God die het leven de kracht gaf om de aarde te veroveren en overvloedig nieuwe vormen te scheppen, het leven niet opnieuw kunnen herstellen ? Wetenschappers denken nu al dat zij met hun eigen inspanningen manieren kunnen vinden om bedreigde soorten te behouden en te laten overleven. Wat zou die dierlijke zielen kunnen versterken zodat wij niet langer getuige zijn van een regressieve evolutie, maar opnieuw zouden zien hoe het leven nieuwe vormen uitvindt ? In onze laboratoria probeert men dat, maar op een uiterst kunstmatige manier. Zou God in een toekomstige wereld deze evolutie niet opnieuw kunnen opnemen ? Waarom niet ? Onze godsdienst verzet zich daar niet tegen.

Hier overstijgen wij uiteraard het kader van de Griekse wetenschap. Het is de menselijke intelligentie in contact met de goddelijke belofte, met het messianisme en met de verwachting van de komende wereld, die ons ertoe brengt schitterende hypothesen te bedenken. Deze wereld evolueert

naar de mens toe die er het hoogtepunt van is. De mens is een dierlijk wezen waaraan God een geestelijke ziel heeft gegeven. Hij is nu de koning van het universum, maar tegelijkertijd draagt hij nog altijd die dierlijke natuur in zich die hij met de andere levende wezens deelt. De mens is een redelijk dier.

Is dit wezen voor altijd vastgelegd in de robotfoto van de moderne mens, in maatpak of spijkerbroek ? Wetenschappers vragen zich bij het bestuderen van de evolutie af : zal de menselijke soort op een dag niet iets hogers voortbrengen, een soort supermens ? We breken er ons het hoofd over, we verzinnen Marsmannetjes, wezens die net als wij zouden zijn, maar toch beter ontwikkeld, en onze verbeelding schiet volkomen tekort. Als we ons echter tot de godsdienst zouden wenden, als we zouden kijken naar wat de tendens van de mens is, zou die intellectuele, spirituele ziel, als ze een beetje kracht en een nieuwe vitaliteit had, dat lichamelijke wezen niet kunnen transformeren ?

Kijk naar de zijderups, hoe zij haar cocon maakt en afdaalt in dat “graf” ; en zie hoe zij er op een dag uitkomt, omgevormd, zoveel wonderbaarlijker, als vlinder ! Is dat voor ons geen les over wat de mogelijkheden zijn van vindingrijkheid, van het scheppen van leven ? Zijn al deze wezens, in hun metamorfose, niet werkelijk scheppingen van God om onze geest te prikkelen tot het verlangen naar onze eigen metamorfose ?

Persoonlijk geloof ik dat wij, in ons aardse bestaan, als zijde wormen zijn. Door toedoen van de zonde kunnen we niet vanzelf vanuit onze cocon vlinder worden ; wat van ons wordt gevraagd, is te sterven vanwege onze zondigheid, zodat onze ziel op de gewenste dag haar lichaam weer kan aannemen en tot een nieuwe vorm van mensheid komen. Dat heet de verrijzenis, de transfiguratie, onze verheerlijkte toestand in de Hemel. Maar die Hemel zal op zijn beurt slechts een nieuw universum zijn waarvan de levensomstandigheden zijn getransfigureerd door de glorie van de mens.

Dit wil ik zeggen om aan te geven dat we binnen onze religieuze rijkdom nog veel te leren hebben. Als de wetenschappers zouden begrijpen hoezeer onze hoop op een nieuwe wereld, wat wij het Koninkrijk der Hemelen noemen, aan al hun verwachtingen beantwoordt, dan denk ik dat ze ontroerd zouden zijn. In plaats van een vijand van de wetenschap zou het christelijke geloof hun verschijnen als een prachtige voltooiing ! We moeten niet voortdurend via de biologie, de natuurkunde en de scheikunde aantonen dat God bestaat – dat weten we ! God bestaat, natuurlijk ! Wat we wél moeten doen is hun laten zien wat in ons en in de wereld het project, de voorafschaduwning, de verwachting, de hoop op een toekomstige wereld is.

(wordt vervolgd)

abbé Georges de Nantes, 1984

Nederlandstalige uitgave van *Il est Ressuscité ! La Contre-Réforme Catholique au XXIe siècle.*

Stichter : † Abbé Georges de Nantes.

Hoofdredacteur : Broeder Bruno Bonnet-Eymard, Maison Saint-Joseph, F-10260 Saint-Parres-lès-Vaudes.

Verantwoordelijke uitgever : L. Oorts, Heideweg 14, B-2980 Zoersel.

Abonnement voor binnen- en buitenland : € 20. Steunabonnement : vanaf € 25.

IBAN : BE37 7340 7865 9228. BIC : KREDBEBB.

Internet : <http://nl.crc-resurrection.org/> – E-mail : hij.is.verrezen@gmail.com